

Juho Pitkänen

SECURITATE JA SOROS:
Laclaulainen diskurssianalyysi Liviu Dragnean ja Viktor
Orbánin retoriikasta

TIIVISTELMÄ

Juho Pitkänen: Securitate ja Soros: Laclaulainen diskurssianalyysi Liviu Dragnean ja Viktor Orbánin retoriikasta
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2021

Itä-Euroopan takkuava demokratiakehitys ja oikeistopopulistiset puolueet saavat mediassa ja tutkimuksessa paljon näkyvyyttä. Kuitenkin Romaniassa, Euroopan unionin kuudenneksi suurimmassa jäsenmaassa, sosiaalidemokraattinen PSD on toteuttanut oikeusvaltiota rapauttavia toimia, pyrkinyt kontrolloimaan tiedotusvälineitä ja joutunut suurten protestien kohteeksi.

Tässä kandidaatintutkielmassa pyritään tunnistamaan, miten vasemmistolaisuus erottaa PSD:tä Itä-Euroopan oikeistopopulistisista puolueista. Tutkimus toteutetaan käyttäen menetelmänä Ernesto Laclau populismiteoriaan nojaavaa diskurssianalyysiä, jolla perehdytään PSD:n entisen johtajan Liviu Dragnean sekä unkarilaisen Fidesz-puolueen puheenjohtajan Viktor Orbánin retoriikkaan. Populismi ymmärretään tutkielmassa Laclau teoriaa mukailien identiteetinmuodostusprosessiksi, jossa poliitikot hyödyntävät tyhjiä ja kelluvia merkitsijöitä. Lisäksi tutkielmassa nojataan Benjamin Moffittin esittelemiin vasemmisto- ja oikeistopopulismien ominaispiirteisiin. Tutkielman primääriaineistona toimivat kaksi puhetta: Dragnean 35-minuuttinen puhe PSD:n joukkokokouksessa kesällä 2018 sekä Orbánin puhe Fideszin puoluekokouksessa syksyllä 2019.

Romanian ja Unkarin historiassa sekä nykytilassa on paljon yhteisiä nimittäjiä: maantiede, 1900-luvun totalitaristiset hallinnot, nuori demokratia sekä tuore EU-jäsenyys. Maiden nykytilan ymmärtämiseksi myös niiden historiaa esitellään tutkielmassa lyhyesti.

Tutkielmassa osoitetaan laclaulaisen diskurssianalyysin keinoin molempien poliitikkojen käyttämien merkitsijöiden olevan populismille tyypillisiä. Molemmat poliitikot luovat vastakkainasettelua kansan ja väitetyt eliitin välille, esiintyen itse kansan tahdon edustajina. Dragnean luomat viholliskuvat ja tapa rakentaa kansan ja eliitin vastakkainasettelua perustuvat maan sisäiseen korruptioon. Dragnea esittää, että romanialaista politiikkaa hallitsee niin kutsuttu rinnakkaisvaltio, joka on korruptoitunut ja kansalaisia terrorisoiva organisaatio. Hänelle kansa muodostuu rinnakkaisvaltion uhreista. Orbánin kansakäsitys taas on konservatiivinen ja perustuu etnisyyteen. Orbán luo vastakkainasettelua unkarilaisten ja Euroopan unionin, maahanmuuttajien sekä juutalaismiljonääri George Sorosin välille. Ero poliitikkojen käyttämien merkitsijöiden välillä noudattelee suhteellisen tarkasti tutkielmassa eriteltyjä vasemmisto- ja oikeistopopulismien piirteitä. Toisaalta puheita yhdistävät erityisesti Romanian ja Unkarin historiasta kumpuavat sosialistiseen menneisyyteen liittyvät viholliskuvat, kuten stalinisti- ja Securitate-sanojen käyttö.

Tutkielman johtopäätöksenä esitetään, että PSD on vasemmistolainen puolue, joka muun muassa historiallisista syistä ajoittain muistuttaa retoriikaltaan ja toimintatavoiltaan alueen oikeistopopulistisia puolueita. Tutkielman toinen merkittävä johtopäätös onkin, että Itä-Euroopan puolueita analysoidessa vasemmisto-oikeisto-jako on vähintäänkin vajavainen työkalu.

Avainsanat: populismi, diskurssianalyysi, vasemmisto, PSD, Fidesz, Laclau

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. VALLANKUMOUKSEN LAPSET – TUTKIELMAN HISTORIALLINEN TAUSTOITUS ..	3
2.1. Romania ja PSD	3
2.2. Unkari ja Fidesz.....	5
3. POPULISMIN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
3.1. Populismien eri tutkimussuuntaukset.....	6
3.2. Ernesto Laclau'n populismiteoria.....	7
3.2.1. Tyhjät ja kelluvat merkitsijät	8
3.2.2. Laclau'n teorian hyödyntäminen tutkielmassa.....	10
3.3. Vasemmisto- ja oikeistopopulismien erot.....	10
4. AINEISTO	13
5. MENETELMÄ.....	14
6. ANALYYSI	16
6.1. Antagonistiset diskurssit	16
6.2. Negatiiviset merkitsijät.....	16
6.2.1. Dragnea – rinnakkaisvaltio, Securitate ja stalinistit.....	16
6.2.2. Orbán – Bryssel, sosialistit, maahanmuuttajat ja Soros	21
6.3. Positiiviset merkitsijät	24
6.3.1. Dragnea – kansa ja PSD.....	24
6.3.2. Orbán – Unkari, kristillisyys ja Fidesz.....	26
6.4. Analyysin yhteenveto	29
7. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	30
LÄHDELUETTELO.....	33

1. JOHDANTO

Itä- ja Keski-Euroopan oikeusvaltio- ja demokratiakehitys takkuaa 1990- ja 2000-lukujen varovaisen positiivisen ilmapiirin jälkeen.¹ Monissa alueen valtiossa, kuten Puolassa ja Unkarissa, vallassa ovat oikeistopopulistiset puolueet, jotka pahimmillaan purkavat oikeusvaltioinstituutioita, rajoittavat kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja pyrkivät kontrolloimaan vapaita tiedotusvälineitä.

Juha Herkman onkin teoksessaan *Populismien aika* (2019) esittänyt, että alueen valtioiden politiikkaa tahdittaa autoritaarinen populismi, joka nojaa vahvoihin johtajiin, jotka kykenevät tuomaan kansalaisille turvallisuuden tunnetta epävarmoina aikoina. Autoritaariset populistit rakentavat suosionsa aggressiivisille viholliskuville ja omalle esitetylle kyvyllään luotsata kansakunta sitä uhkaavan kriisin läpi. Erityisesti valtiot, joiden demokratiakehitys on vielä nuorta, ovat Herkmanin mukaan poikkeuksellisen herkkiä autoritaariselle populismille. Itä-Euroopan nuoret demokratiat osuvat juuri tähän viiteryhmään.²

Itä-Euroopan populistis-autoritaarinen kehitys ei kuitenkaan rajoitu ainoastaan oikeistoon – Romaniaa viimeksi vuosina 2017-2019 hallinnut Partidul Social Democrat (PSD) -puolue on nimellisesti sosiaalidemokraattinen, vaikka toimintatavoiltaan ja retoriikaltaan se usein muistuttaa naapurimaidensa oikeistopopulisteja. PSD siis muodostaa jonkinasteisen poikkeuksen entisten rautaesiripun takaisten valtioiden poliittisessa kulttuurissa: ainoastaan Montenegrossa vasemmistopuolue on ollut PSD:hen verrattavissa olevassa roolissa valtion poliittisessä kehityksessä viime vuosina. Vaikka PSD ei enää olekaan pääministeripuolue – Romania on marraskuusta 2019 asti ollut keskustaoikeistolaisten pääministerien johtama – se on edelleen parlamentin suurin ryhmä, ja tulee todennäköisesti ennemmin tai myöhemmin nousemaan jälleen pääministeripuolueeksi.

Kandidaatintutkielman tutkimusongelma siis on, miten vasemmistolaisuus erottaa romanialaista PSD:tä Itä-Euroopan oikeistopopulistista toimijoista. Tutkimusongelmaan pureudutaan perehtymällä PSD:n entisen puheenjohtajan Liviu Dragnean ja Unkarin pääministerin Viktor Orbánin puheisiin diskurssianalyysin keinoin.

Romanialaisen politiikan ja maan suurimman puolueen toiminnan ymmärtäminen on tärkeää, sillä Romania on väkiluvultaan kuudenneksi suurin EU-maa, joka kuitenkin usein jää pimentoon Itä- ja Keski-Euroopan politiikasta puhuttaessa. Puola, Unkari ja vaikkapa Tšekki saavat mediassa usein Romaniaa enemmän huomiota, vaikka kaksi jälkimmäistä ovat väkiluvultaan puolet pienempiä. Myös

¹ Freedom House 2020

² Herkman 2019, 74-80

suomalaisessa akateemisessa tutkimuksessa Romanian politiikkaa ja poliittista järjestelmää koskeva tutkimus on jäänyt vähäiseksi, kansainvälistä tutkimusta toki on huomattavasti enemmän.

Toisaalta PSD:n vasemmistolaisuus ja mahdollinen populistisuus tekevät siitä kiinnostavan tutkimuskohteen juuri siksi, että vasemmistopopulistit ovat saavuttaneet suurta suosiota lähinnä Latinalaisessa Amerikassa.³ Euroopassa menestyneiksi vasemmistopopulistiksi puolueiksi on mielletty useimmiten Kreikan Syriza ja Espanjan Podemos.⁴

Romanian ja PSD:n vastaparina tutkielmassa toimii laitoikeistolainen Fidesz-puolue Unkarista, joka on johtajansa Viktor Orbánin tahdittamana kääntänyt Unkaria 2010-luvulla vahvan autoritaariseen suuntaan. Viime vuosien aikana puolue on muun muassa muokannut maan vaalilakeja itselleen suotuisiksi, käyttänyt rajua retoriikkaa maahanmuuttajista sekä hiljattain eronnut eurooppalaisesta emopuolueestaan EPP:stä syvien mielipide-erojen ja Unkarin oikeusvaltio-ongelmien myötä.⁵

Diskurssianalyttisenä viitekehyksenä tutkielmassa toimii Ernesto Laclau'n teoria. Teoriassaan Laclau määrittelee populismin *identiteetinmuodostusprosessiksi*, jossa poliitikot hyödyntävät tyhjiä ja kelluvia merkitsijöitä. Tyhjät ja kelluvat merkitsijät voidaan ymmärtää termeinä, joille populistit antavat kontekstisidonnaisen merkityksen. Erilaisia merkitsijöitä hyödyntämällä populistit luovat merkitysketjun, johon kannattajat kykenevät identifioitumaan, mikä puolestaan luo ja ylläpitää populistista liikettä. Diskurssianalyysin keinoin pyritään tunnistamaan molempien analysoitavien hyödyntämät keskeiset merkitsijät ja niiden merkitykset. Tutkimusongelmasta ja teoriapohjasta johdettuna tutkielman tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaisia eroja Liviu Dragnean käyttämässä merkitsijöissä on Viktor Orbánin vastaaviin? Ovatko molempien merkitsijät populismille tyypillisiä?
2. Noudattavatko erot aiemmin lueteltuja vasemmisto- ja oikeistopopulismin eroja?
3. Luovatko itäeurooppalaisten valtioiden yhteiset historialliset tekijät tilanteen, joka ajaa populistisia toimijoita maasta ja ideologiaeroista huolimatta samantyyliiseen retoriikkaan?

Seuraavassa luvussa pureudutaan tarkemmin tutkimusaiheen historialliseen taustaan ja kontekstiin – Romanian ja Unkarin yhteiset historialliset nimittäjät on syytä tuntea, jotta nykypäivään sijoittuvaa tutkimusongelmaa voi ymmärtää kunnolla. Luku 3 esittelee tutkielman teoreettisen viitekehyksen, joka perustuu Ernesto Laclau'n populismiteorialle. Populismimääritelmiä on useita, ja yleisimmät koulukunnat esitellään ennen Laclau'n määritelmään nojautumista. Analyysin tueksi esitellään myös

³ Moffitt 2016, 1

⁴ Kts. esim. Stravrakakis ja Katsambekis 2014, MacMillan 2017

⁵ Inotai 2020, Walker 2018, BBC 2021

Benjamin Moffittin teoriaa vasemmisto- ja oikeistopopulismin eroista. Luvussa 4 esitellään tutkielman aineisto, luvussa 5 menetelmänä käytettävä laulaallinen diskurssianalyysi. Luvussa 6 tapahtuu puheiden varsinainen analyysi. Tutkielman päättää johtopäätöskappale, jossa vertaillaan analyysin tuloksia ja esitetään ajatuksia jatkotutkimuksen suhteen.

2. VALLANKUMOUKSEN LAPSET – TUTKIELMAN HISTORIALLINEN TAUSTOITUS

On esitetty, että Itä-Euroopan maiden tärkein yhteinen nimittäjä on sosialistinen lähimenneisyys – erityisesti kylmän sodan aikana alueen yhteiset määrittävät tekijät olivat kommunismi ja totalitarismi.⁶ On kuitenkin harhakuvitelma, että alue olisi täysin homogeeninen, sillä alueella on suurta poliittista, taloudellista ja sosiaalista diversiteettiä.⁷ Tämän tutkielmaa pohjustavan luvun tarkoitus on avata Romanian ja Unkarin historian ja politiikan merkittävimpiä sekä maita yhdistäviä tekijöitä.

Neuvostoliiton ja koko sosialistisen järjestelmän romahdus 1990-luvun alussa laittoi liikkeelle maailmanlaajuisen muutosprosessin, jonka vaikutukset heijastuvat vuosikymmenien yli nykypäiväänkin. Sosialistisen järjestelmän murentuminen mahdollisti Itä-Euroopan yhteiskuntien demokratisoitumisen ja siirtymisen markkinatalouteen, ja Euroopan Unionille avautui ovi itälaajentumiselle. ”Siirtyminen Eurooppaan” oli useissa Itä-Euroopan valtioissa merkittävä poliittinen iskulause ja tavoite, sillä alueen useiden kansojen itseymmärryksessä paluu Neuvostoliiton vaikutuspiiristä länteen tuntui luonnolliselta paluulta kotiin.⁸

2.1. Romania ja PSD

Muutoksen ja reformin prosessi Itä-Euroopassa on ollut haastava, aiheuttaen pidentyneen poliittisen turbulenssin, taloudellisen epävarmuuden ja kansainvälisen epävakauden jakson. Romanian tapauksessa siirtyminen sosialismista liberaaliin yhteiskuntamalliin oli useita muita alueen valtioita kivuliaampi. Siirtymäkautta on kuvattu vaikeaksi, pysähteleväksi ja pyrähdyksittäin taas liikkeelle lähteväksi prosessiksi. Romania olikin nopeasti halukas liittymään EU:hun, sillä unionin tuki demokratisoitumisprosessissa koettiin elintärkeäksi.⁹

⁶ Järvinen & Lindstedt 2011, 9

⁷ Emt., 9-10

⁸ Emt., 10-13

⁹ Emt., 148-150

Kylmän sodan aikana Romanian valtiotalouspolitiikka oli siinä mielessä vakaata, että sitä eivät häirinneet oppositioliikehdintä tai vallankumousyritykset. Diktatuurivuotia sävyttivät kansalaisten tiukkaan kontrollointiin ja valvontaan nojannut totalitarismi, järjestelmän romahdukseen asti kestänyt vahva Nicolae Ceaușescun henkilökultti sekä hallintaa lujittanut perinteinen nationalismi. Diktatuurivuotien varjot näkyvät nykypäivänkin politiikassa: poliittisessa argumentaatiossa palataan usein kommunismin ajan haamuihin, sankareihin tai myytteihin.¹⁰

Romanialaisessa politiikassa myös nationalistinen retoriikka on säilynyt Ceaușescun ajan perintönä läpi puoluekentän. Uhkakuvina esitetään usein vähemmistöjen ja ulkomaalaisten sekaantuminen maan asioihin. Retoriikan säilyi yli vallanvaihdoksen kommunismista edustukselliseen demokratiaan, koska entiset kommunistit kykenivät pysymään valta-asemissa järjestelmän muutoksesta huolimatta.¹¹

Kommunismin ajan valtaapitävät siirtyivät sujuvasti myös tutkimuksen aiheena olevan PSD:n avainrooleihin. PSD perustettiin varsinaisesti vuonna 2001 useamman puolueen yhdistyessä saman nimen alle. Hallituksessa puolue oli viimeksi 2017-2019. Sen puolueohjelma noudattaa perinteistä sosiaalidemokraattista agendaa, jossa korostetaan julkista koulutusta ja terveydenhuoltoa, työläisten oikeuksia ja progressiivista verotusta. Suuri osa puolueen äänestäjistä on maaseudulta tulevia eläkeläisiä ja työttömiä.¹²

Toisaalta esimerkiksi Katalin Miklóssy on argumentoinut, että PSD on kommunistipuolueen suora jälkeläinen, ja sosiaalidemokratia mainitaan nimessä lähinnä salonkikelpoisuuden vuoksi. Toimintatavoiltaan puolue muistuttaa Miklóssyn silmissä Unkarin ja Puolan oikeistopopulisteja, ja agendaltaan se on ajoittain nationalistinen ja EU-kriittinen.¹³ Viimeisimmän kautensa aikana PSD joutuikin suuren kritiikin kohteeksi, sillä sen nähtiin toteuttavan Romanian oikeuslaitosta ja demokratiaa purkavia toimia.¹⁴

Romanian poliittista kenttää on PSD:n ajoittaisesta EU-kritiikistä huolimatta läpileikannut laaja yhteisymmärrys länsi-integraatiosta erityisesti 2000-luvun alkupuolella. EU-kriittisyys ei ole noussut politiikan asialistalle esimerkiksi Unkariin verrattavissa olevalla tavalla. Tähän löytyy taustatekijöitä Romanian historiasta: maa on 1800-luvun kansallisesta heräämisestä asti pyrkinyt profiloitumaan

¹⁰ Järvinen ja Lindstedt 2011, 152-156

¹¹ Emt., 160

¹² Lupu 2017, 60-61

¹³ Kalevi Sorsa säätiö 2020

¹⁴ Bíró-Nagy ym. 2016, 59

maantieteestään piittaamatta keskieurooppalaiseksi valtioksi, korostaen yhteyksiään nimenomaan ranskankieliseen maailmaan, mitä on perusteltu muun muassa kielisukulaisuudella.¹⁵

2.2. Unkari ja Fidesz

Unkarin EU-jäsenyys vuonna 2004 ei ole tuonut valtioon toivottua vakautta. Maa vapautui Romanian tapaan kommunistisesta totalitarismista vuonna 1989, mutta seuraavina vuosina maa jakautui voimakkaasti keskusta-vasemmistolaisten puolueiden ja kansallismielisten oikeistotoimijoiden kannattajiin. Yhteiskunnan polarisaatio vaikeutti 2000-luvun aikana uudistusten läpiviemistä ja lisäsi turhautumista koko demokraattiseen järjestelmään - jo vuonna 2011 kirjoitettiin poliittisen turhautumisen mahdollistamasta äärioikeistolaisten liikkeiden noususta.¹⁶

Unkaria hallitsee pääministeri Viktor Orbánin kontrollissa oleva Fidesz-puolue, jonka valta on vuodesta 2010 asti ollut käytännössä haastamatonta.¹⁷ Puolue perustettiin vuonna 1988 antikommunistiseksi ja demokraattiseksi liikkeeksi, joka vuosien varrella kehittyi oikeistolaiseksi protestipuolueeksi. Vuoden 2010 parlamenttivaaleissa saadun enemmistön turvin se on onnistunut muun muassa tuomaan maahan uudet perustus-, media ja vaalilait sekä täyttämään tärkeitä valtion virkoja itselleen mieleisillä henkilöillä.¹⁸ Alun perin demokraattisesti saavutetulla asemalla Fidesz on onnistunut rapauttamaan Unkarin demokratiaa, ja maa on erityisesti 2010-luvulla luisunut Romaniaa huomattavasti merkittävämmiin autoritaariseen järjestelmään, jossa oikeuslaitos, media ja oppositiopuolueet eivät pysty toimimaan vapaasti. Esimerkiksi Euroopan komissio on esittänyt huolensa Unkarin oikeusvaltiokehityksen ja tiedotusvälineiden riippumattomuuden tilasta.¹⁹

Puolueen puheenjohtajan Orbánin retoriikan on kuvattu rakentuvan kolmen teeman ympärille, jotka ovat hänen mukaansa keskeisimmät tehtävät valtion toiminnassa: maahanmuuton vastaiset toimet, ”Brysselin diktaatin” vastustaminen sekä unkarilaissyntyisen miljonäärin George Sorosin ”imperiumia” vastaan taisteleminen.²⁰

Tutkielman otsikkoonkin nostettuun Sorosiin tiivistyy käytännössä kaikki, mitä vastaan Orbán ja Fidesz pyrkivät asettumaan: kansainvälisyys, monikulttuurisuus ja jopa juutalaisuuskin. Esimerkiksi Ivan Kalmar on argumentoinut, että vuoden 2015 pakolaiskriisin myötä Soroksesta luotiin kansan ”ykkösvihollinen” Fideszin retoriikassa. Orbán on perustanut vaalikampanjointiaan nimenomaan

¹⁵ Järvinen ja Lindstedt 2011, 163, 149

¹⁶ Emt., 144

¹⁷ Hargitai 2020, 189

¹⁸ Czyż ja Kubas 2018, 50-52, 61-62

¹⁹ Euroopan komissio 2020

²⁰ Czyż ja Kubas 2018, 62

maahanmuuttoa vastaan, ja on esittänyt juutalaisen Sorosin olevan pakolaisaaltojen ja kasvaneen EU-alueen maahanmuuton takana.²¹

3. POPULISMIN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1. Populismien eri tutkimussuuntaukset

Populismi on yksi politiikan tutkimuksen monipuolisimmin määriteltävissä olevia termejä, eikä yksiselitteistä määritelmää ole. Eräs laajasti käytetty määritelmä on hollantilaisen Cas Mudden käsialaa. Hänen mukaansa populismi on

”[...] ideologia, jossa yhteiskunta jaetaan kahteen homogeeniseen ja toisiaan perustavalla tavalla vastustavaan ryhmään, ”puhtaaseen kansaan” ja ”turmeltuneeseen eliittiin”, ja jonka mukaan politiikan tulisi olla tuon kansan yhteisen tahdon (*volonté générale*) ilmausta.”²²

Tällä määritelmällä Mudde siis esittää populismin nimenomaan *ideologiana*. Tämän vuoksi määritelmä on nostattanut myös kritiikkiä, sillä monet politiikan tutkijat ovat kritisoineet valintaa esittää populismi itsenäisenä ideologiana. Kuitenkin Mudden määritelmä tarjoaa pohjan, jolle rakentaa erilaisia populismin tulkintoja: Mudde havaitsee populismille tyypillisimmän piirteen, kansan ja eliitin vastakkainasettelun, jolle myös hienovaraisemmat populismitulkinnat pohjautuvat.²³

Populismien määritelmä on siis kiistanalainen – tutkijat eivät kykene yksimielisesti määrittämään, millainen ilmiö populismi on. Onko populismi nimenomaan ideologia, strategia, diskurssi vai kenties pelkästään poliittinen show? Australialainen politiikan tutkija Benjamin Moffitt on esitellyt Cas Mudden määritelmän pohjalta kolme eri populismin tutkimuksen lähestymistapaa, jotka eroavat painopisteiltään:

1. Ideaalinen lähestymistapa (*ideational approach*)
2. Strateginen lähestymistapa (*strategic approach*)
3. Diskursiivis-performatiivinen lähestymistapa (*discursive-performative approach*)²⁴

Ideaalinen lähestymistapa on Moffitin mukaan yleisin ja muistuttaa eniten Mudden määritelmää. Lähestymistavassa populismi nähdään juurikin ”ideologiana, ajatuskokoelmana tai maailmankatsomuksena”.²⁵ Esimerkiksi Michael Freeden on kritisoinut tätä populismikäsitystä, esittäen populismin olevan aivan liian ohut ollakseen ideologia, edes Freedenin itse lanseeraama

²¹ Kalmar 2020

²² Mudde 2004, 543; suomennos Herkman 2019, 28

²³ Herkman 2019, 27-29

²⁴ Moffitt 2020, 12-25

²⁵ Emt., 12

”ohut ideologia”, jotka tarvitsevat muita ideologioita tuekseen. Tämän myötä populismi ei hänen nähdäkseen kykene koskaan saavuttamaan ”täyden” eikä edes ohuen ideologian piirteitä, vaan on hänen mukaansa enemmänkin jotain, joka ohuudessaan muistuttaa diskurssia tai tyyliä.²⁶

Strateginen lähestymistapa puolestaan esittää populismin yksinkertaisesti poliittisena strategiana, jota poliitikot hyödyntävät menestystä saavuttaakseen. Populismia ei nähdä poliitikon tai puolueen *piirteenä*, vaan jonain, mitä tietoisesti *tehdään*: populismi on käytännön toimintaa. Strategisen lähestymistavan tutkijat ovat kiinnostuneita siitä, miten populistit tavoittelevat ja ylläpitävät valtaa.²⁷

Kolmas ja tutkielman kannalta olennaisin lähestymistapa on diskursiivis-performatiivinen lähestymistapa, jossa populismi nähdään ensisijaisesti diskurssina, joka asettaa kansan ja eliitin vastakkain. Lähestymistavan tienraivaaja on Ernesto Laclau. Näkökulmat populismista diskurssina eroavat lähestymistavan sisällä toisistaan, mutta kaikkia yhdistää painotus, jossa populismi on nimenomaan tietynlaista *kieltä*, jolla on merkitystä siihen, miten politiikkaa ja poliittista identiteettiä rakennetaan ja miten se käytännössä toimii.²⁸

3.2. Ernesto Laclau populismiteoria

Diskursiivis-performatiivisen koulukunnan, ja populismin tutkimuksen yleensäkin, tunnetuin edustaja on argentiinalainen Ernesto Laclau (1935-2014). Marxilainen Laclau näki, että populismi ei ole suoranaisesti luokkaan linkittyvä ideologinen diskurssi, vaan kykenee vetoamaan kansalaisiin luokkarajojen yli.²⁹ Populistisessa prosessissa onkin Laclaun teoriassa kyse tyytymättömyydestä vakiintunutta poliittista järjestelmää ja puolueita kohtaan, mikä ilmaistaan erinäisinä poliittisina vaatimuksina. Vaatimukset voivat olla esimerkiksi ideologisesti ristiriitaisia, mutta ne kykenevät ketjuuntumalla muodostumaan yhtenäiseksi liikkeeksi tai politiikan asialistaksi. Tärkeintä onkin identiteetin muodostaminen, jossa populistisen liikkeen jäsenet ja kannattajat tuntevat tulevansa kuulluiksi. Usein populistit myös esittävät ”anastavansa” vallan takaisin kansalle. Populismi on siis Laclaun teoriassa mobilisoiva *identiteetinmuodostusprosessi*.³⁰

Hegemoniateoriaansa nojaten Laclau esittää, että olennaista populistisessa identiteetinmuodostusprosessissa on Mudden määritelmää sivuten "kansan" ja "valtablokin" vastakkainasettelu. Vastakkainasettelu ei kuitenkaan kumpua välttämättä luokkajaosta, vaan sen

²⁶ Freeden 2017, 5-10

²⁷ Moffitt 2020, 17-21

²⁸ Emt., 21-22

²⁹ Laclau 2007, 164-165

³⁰ Herkman 2019, 54-55

lähteenä ovat suositut perinteet, jotka ”kristallisoituvat symboleissa tai arvoissa, joissa niiden subjektit löytävät identiteetin toimintaperiaatteita”.³¹

3.2.1. Tyhjät ja kelluvat merkitsijät

Laclau populismiteoria kulminoituu vuoden 2007 teokseen *On Populist Reason*, jossa Laclau argumentoi, että populismissa edellä mainitut symboleina ja arvoina artikuloituvat perinteet muunnetaan *tyhjiksi* ja *kelluviksi merkitsijöiksi*.³²

Tyhjät merkitsijät ovat termejä, jotka voivat saada yhteiskunnallisessa keskustelussa useita eri merkityksiä, mutta artikuloituvat populistisessa mielipiteenmuodostuksessa tietyllä, kontekstisidonnaisella tavalla. Täyttämällä tyhjän merkitsijän lyhyt- tai pitkäaikaisella merkityksellä populistit tarjoaa kansalaiselle keinon identifioitua populistiseen liikkeeseen.³³

Merkitsijän ”tyhjiys” ei kuitenkaan tarkoita ainoastaan termin liikkumavapautta, eli mahdollisuutta täyttää sitä monella erilaisella tavalla. Tyhjän merkitsijän tyhjiys tarkoittaa myös sitä, että se voi olla muodostuvan diskurssin kohta, jossa erilaiset vaatimukset voivat tulla yhdessä nimitetyiksi. Tällaisina vaatimukset yhdistävinä nimittäjinä voivat toimia esimerkiksi puolueen, liikkeen tai sen johtajan nimet.³⁴ Esimerkiksi Yhdysvalloissa MAGA-lyhenteeseen (*Make America Great Again*) voidaan ajatella tiivistyvän monenlaisia presidentti Donald Trumpin kannattajien tavoitteita ja vaatimuksia, mikä tekee MAGA-lyhenteestä merkitsijän, johon Trumpin politiikan suuret linjat kanavoituvat.

Tyhjiä merkitsijöitä voi olla monenlaisia. Edellä mainitut puolueiden, liikkeiden tai johtohahmojen nimet kanavoivat kannattajien vaatimuksia sekä liikkeen politiikkasisältöjä. Populistisessa diskurssissa muita tyypillisiä tyhjiä merkitsijöitä ovat esimerkiksi ”kansa”, ”valta”, ”eliitti” tai poliittisten vihollisten nimet.³⁵ Populistit pyrkivät antamaan tyhjille merkitsijöille tietynlaisen määritelmän, johon identifioitumalla liikkeeseen voi tuntea kuuluvansa – esimerkiksi kansa voidaan määritellä vaikkapa etnisyyden kautta, jolloin kyseiseen etnisyyteen kuuluva henkilö saattaa identifioitua termiin ja sitä kautta poliittiseen liikkeeseen.

Kelluvat merkitsijät taas ovat läheistä sukua tyhjille merkitsijöille – kumpikaan ei linkity mihinkään tiettyyn merkitykseen, vaan ovat määrittelyn alaisia. Kelluvuus tarkoittaa Laclau teoriassa lähinnä

³¹ Herkman 2017, 472-473

³² Laclau 2007, 69

³³ Herkman 2019, 55

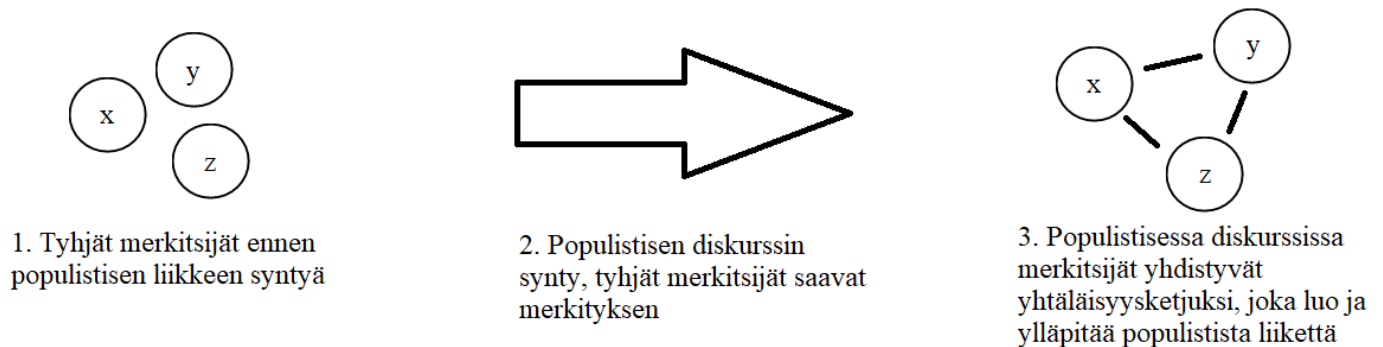
³⁴ Vainikkala 2020, 108-110

³⁵ Herkman 2017, 473

sitä, että politiikassa termit ja niiden eri merkitykset ovat jatkuvan kamppailun alaisia.³⁶ Käytännössä tyhjä merkitsijä muuttuu kelluvaksi, kun liikkeen uudet vaatimukset ajautuvat konfliktiin aiemmin keskeisen merkitsijän kanssa. Tämän myötä merkitsijöiden yhtäläisyysketju joutuu liikkeeseen, ja aiemmin selkeän määritelmän saanut tyhjä merkitsijä joutuu konfliktin kohteeksi, ja muuttuu näin kelluvaksi.³⁷ Tyhjää ja kelluvaa merkitsijää ei siis kykene täysin toisistaan erottamaan, vaan ne ovat enemminkin saman kolikon kaksi eri puolta, ja käytännössä kulkevat limittäin.³⁸

Merkitsijät voivat olla semanttisesti epämääräisiä tai argumentatiivisesti heikkojakin, mutta se ei heikennä niiden voimaa. Enemminkin tietty epämääräisyys mahdollistaa monipuolisen määrittelyn ja luo vahvaa kokoavaa voimaa, jota populistit kykenee hyödyntämään. Merkitsijät tarjoavatkin nimenomaan kiinnekohtia poliittisen edustuksen laidoilta tai ulkopuolelta kohoaville tyytymättömyyksille ja toiveille. Ne linkittyvät toisiinsa ja luovat tietynlaisen yhtäläisyysketjun, johon erilaisista taustoista ja yhteiskunnallisista asemista tulevat ihmiset pystyvät kiinnittymään. Merkitsijät ovat siis keino muodostaa identiteettiä, jolle populistinen liike tai puolue pohjautuu.³⁹

Kuvio 1 havainnollistaa tyhjien merkitsijöiden muodostumista populistista liikettä ylläpitäväksi yhtäläisyysketjuksi:

Kuvio 1: Merkitsijöiden rooli populistisessa diskurssissa

³⁶ Laclau 2007, 133

³⁷ Vainikkala 2020, 110

³⁸ Herkman 2019, 56

³⁹ Vainikkala 2020, 110-111. Herkman 2019, 56

3.2.2. Laclaun teorian hyödyntäminen tutkielmassa

Laclaun populismiteoria on monimutkainen ja -vivahteinen, mutta se tarjoaa mahdollisuuden hedelmälliseen analyysiin: koska populismi nähdään nimenomaan merkitsijöiden kautta tapahtuvana diskursiivisena identiteetinmuodostusprosessina, se toimii hyvänä työkaluna eri ideologisista taustoista pulppuavien populismisuuntausten analyysissä. Esimerkiksi Juha Herkman on argumentoinut, että Laclaun populismiteorian laveudessa on heikkoutensa, mutta se on siinä mielessä nerokas lähestymistapa, että sillä voidaan selittää ”oikeastaan kaikki populismin eri muodot oikeistopopulismista vasemmistopopulismiin ja agraaripopulismista nykyiseen populismiin”.⁴⁰

Laclau oli erityisen kiinnostunut esimerkiksi siitä, miten populismille tyypillinen vastakkainasettelu kansan ja eliitin välillä *rakennetaan*.⁴¹ Vaikka Laclaun teoria on hyvin abstrakti, tyhjien ja kelluvien merkitsijöiden idean ymmärrettyään tutkijalle tarjoutuu konkreettisia keinoja populistisen diskurssin analysoimiseen: jos ”kansaa” ymmärretään tyhjäksi merkitsijäksi, jolle populistit antaa merkityksen, millaisen merkityksen populistit sille antaa? Millä populistit perustelee yhtenäisen kansan olemassaolon - perustuuko termin voima etnisyyteen vai kenties sosioekonomisiin tekijöihin? Tunnistettuaan diskurssin tärkeimmät merkitsijät, tutkija kykenee siis tekemään hyvinkin hienovaraisia analyysiä. Seuraavassa alaluvussa eritellään vasemmisto- ja oikeistopopulismien piirteitä, joita hyödyntämällä tutkielmassa pystytään erottamaan tyhjiille merkitsijöille annettujen merkitysten ideologisia eroja.

3.3. Vasemmisto- ja oikeistopopulismien erot

Tutkielmassa populismi nähdään Laclaun teoriaan perustuen identiteetinmuodostusprosessina, jossa voidaan havaita Mudden ja Laclaun ajatuksiin pohjautuen seuraavat piirteet:

1. kansan ja eliitin vastakkainasettelu
2. kansan *volonté générale*n väitetty edustaminen
3. populismille tyypillisten tyhjien merkitsijöiden ketjuttaminen ja hyödyntäminen – näistä tyypillisimpiä muun muassa ”kansaa”, ”eliitti” ja poliitikkojen, puolueiden ja vihollisten nimet

⁴⁰ Herkman 2019, 54

⁴¹ Moffitt 2020, 23

Mikä siis luo eroa vasemmisto- ja oikeistopopulistien välille? Erottelua on akateemisessa tutkimuksessa tehty paljon. Tutkielmassa käytetään Benjamin Moffittin esittelemiä vasemmisto- ja oikeistopopulismin piirteitä.

Populistien väite kansan edustuksesta on käytännössä universaali, mutta tapa, jolla kansaan viitataan, vaihtelee vasemmisto- ja oikeistopopulistien välillä. Oikeistopopulisteille tyypillistä on määritellä ”kansa” kansallisvaltion ja etnisyyden kautta: termin alle sisällytetään vain tietyn valtion kansalaiset, usein ainoastaan tietyn etnisyyden omaavat. Tällaista kansallisvaltioon ja etnisyyteen pohjaavaa kansakäsitystä Moffitt nimittää nativistiseksi. Tärkeää on huomata, että eri oikeistopopulistien sisällä nativistinen lähestymistapa muistuttaa spektriä. Jotkut oikeistopopulistit, kuten alankomaalainen Geert Wilders, rajaavat ”kansan” tarkasti kaikkiin ei-muslimeihin – hänen mukaansa Alankomaita uhkaavat nimenomaan muslimit, eli toinen etnisuus. Toisaalta taas englantilainen Nigel Farage muodostaa nativistisen viholliskuvansa nimenomaan brittiläisen kansan vastakkainasettelulle Brysselin ja ”EU-eliitin” kanssa.⁴²

Vasemmistopopulisteilla kansan käsite taas perustuu Moffittin mukaan kansalaisnationalismiin (eng. *civic nationalism*). Moffitt ei kiistä, etteikö populistinen vasemmisto myös hyödyntäisi nationalismia, mutta kansa esitetään heidän tapauksessaan enemminkin ”kirjavana joukkona altavastajia, jotka yhdistyvät turhautuneisuudessaan siitä, että kansalliset tai ylikansalliset eliitit ovat pitäneet heidät poissa vallasta”.⁴³ Vasemmistopopulistien nationalismi siis perustuu altavastajuudelle ja ”sorrettujen” yhdentymiselle, ei niinkään poissulkevalle, etniselle nationalismille. Vaikka populismin perusyksikkönä voikin toimia kansallisvaltio, se ei useimmiten perustu homogeeniselle etnisyydelle, vaan jaetulle kansalaisuudelle ja poliittiselle osallistumiselle.⁴⁴

Sekä vasemmisto- että oikeistopopulistit rakentavat politiikkaansa taloudellisen epätasa-arvon ratkaisemisen ympärille. Talouskysymykset ovat keskeinen osa populistien ohjelmia ideologisesta taustasta riippumatta, mutta sävyerot vaihtelevat. Oikeistopopulisteilla sosiaalipolitiikkaa rytmittää usein hyvinvointichauvinismi, jossa esimerkiksi sosiaaliturva suodaan ainoastaan maassa syntyneille kansalaisille. Vasemmistopopulismissa taloudellinen epätasa-arvo nähdään usein vielä merkittävämpänä ongelmana, ja sitä esitetään vähennettäväksi muun muassa minimipalkkalainsäädännöllä tai suurituloisten tuloja rajoittamalla. Kuitenkaan

⁴² Moffitt 2020, 36-40

⁴³ Emt., 40.

⁴⁴ Emt., 40-43

vasemmistopopulismissa kansallisvaltion tai etnisyyteen pohjautuva hyvinvointichauvinismi ei tyypillisesti ole läsnä.⁴⁵

Populismille tyypillistä on esittää ”kansa” utterana ja työtätekevänä ryhmänä, kun taas ”eliitti” loismaisena ja korruptoituneena. Vasemmistopopulisteille eliitti merkitsee usein nimenomaan taloudellista eliittiä: yritysjohtajia, uusliberaaleja poliitikkoja tai sijoittajia. Oikeistopopulisteilla samaan rooliin nousevat usein byrokraattiset, yliverottavat, joskus sosialistisiksi nimitettävät hallitukset tai verorahoja väärin hyödyntävät poliitikot.⁴⁶

Viimeinen vasemmisto- ja oikeistopopulisteja erottava tekijä on historiakäsitys. Sosialistiseen teoriaan pohjautuva teleologinen tapa ymmärtää yhteiskunnan kehitystä on usein vasemmistopopulismissa läsnä: historia ymmärretään hyödyllisen muutoksen areenaksi, joka lopulta johtaa ”kansan” voittoon ja oikeudenmukaiseen yhteiskuntaan. Oikeistopopulisteilla näkökulma yhteiskuntaan on enemmänkin nostalginen ja taaksepäin katsova. He useimmiten ikävöivät sitä, miten asiat aiemmin olivat; yhteiskunnan kuuluu palata johonkin aiempaan tilaan, jolloin asiat olivat nykyhetkeä paremmin.⁴⁷

Benjamin Moffittin erottelemia vasemmisto- ja oikeistopopulismien merkittävimpiä sävyeroja havainnollistaa seuraava taulukko:

	vasemmistopopulismi	oikeistopopulismi
Kansa	kansalaisnationalismi	nativismi
Taloudellinen epätasa-arvo	epätasa-arvon vähentäminen	epätasa-arvon vähentäminen, hyvinvointichauvinismi
Eliitti	uusliberaali taloudellinen eliitti	byrokratia, yliverottava hallitus
Historiakäsitys	eteenpäin	taaksepäin

Taulukko 1: Vasemmisto- ja oikeistopopulismien erot

⁴⁵ Moffitt 2020, 52-53

⁴⁶ Emt., 53

⁴⁷ Emt., 54-55

4. AINEISTO

Tutkielman aineistona toimii kaksi puhetta, jotka ovat vapaasti saatavilla internetissä. Puheista ensimmäinen on PSD:n entisen puheenjohtajan ja vuonna 2019 vangitun Liviu Dragnean puhe PSD:n joukkokokouksessa Bukarestissa 9. kesäkuuta 2018. Puhe kestää noin 35 minuuttia ja on tekstitetty englanniksi. Puheen muutamia kohtia, lähinnä satunnaisia lausahduksia, ei ole tekstitetty. Kielitaidon avulla tutkielmassa pystytään analysoimaan verbaalisen ulosannin lisäksi esimerkiksi puheen taustalla ja puhujanpöntössä näkyviä romaniankielisiä sloganeita ja muuta tekstiä.

Joukkokokouksen ajankohta, kesäkuu 2018, sijoittuu kuohuvaan aikaan Romanian politiikassa. Romaniaa ravistelivat vuosina 2017-2019 laajat protestiaallot, joiden kritiikin kohteena oli pääministeripuolue PSD. Puoluetta syytettiin korruptiosta ja oikeuslaitoksen vapautteen puuttumisesta.⁴⁸ PSD:n suuren yleisön kerännyt joukkokokous toimi ikään kuin vastauksena massaprotesteille – tapahtuma pidettiin Bukarestin Piața Victoriei -aukiolla (suom. *Voiton aukio*), jolla on jo sijaintina symbolinen merkitys. Aukion reunalla sijaitsee Romanian hallituksen rakennus, ja se toimi vuosien 2017-2019 mielenosoitusten keskipisteenä.

Viktor Orbánin puhe löytyy tekstimuodossa Unkarin hallituksen internet-sivuilta. Puhe pidettiin Fidesz-puolueen puoluekokouksessa Budapestissa 28.9.2019. Puhe on suunnilleen yhtä pitkä, kuin Dragnean vastaava.

Liviu Dragnean puhe on videomuodossa, mutta analyysia varten se litteroitiin myös tulostettavaan tekstimuotoon videon tueksi. Orbánin puhe on ainoastaan englanninkielisenä käännöksenä Unkarin hallituksen sivuilla. Dragnean puhetta analysoidessa pystytään siis kiinnittämään huomiota myös nonverbaaliin viestintään, yleisön reaktioihin ja taustalla näkyviin sloganeihin. Orbánin puheen kanssa tätä mahdollisuutta ei ole, ja tämä huomioidaan myös analyysia toteutettaessa. Orbánin puheita on saatavissa englanniksi tekstitettyinä myös videomuodossa, mutta puheiden kontekstien samankaltaisuuden takia juuri nämä puheet valikoituvat tutkielman aineistoksi – molemmat ovat puolueen omissa tilaisuuksissa, ja sisältävät koko puheen. Orbánin puheita löytyy videomuodossakin YouTubeista, mutta ne ovat hyvin erilaisista tilaisuuksista kuin Dragnean vastaava. PSD:n poliitikkojen puheita englanniksi tekstitettyinä löytyy ainoastaan juuri kyseisestä joukkokokouksesta, jossa Dragneanin puhe pidettiin.

⁴⁸ Kts. esim. BBC 2018, Roberts & Stan 2017

5. MENETELMÄ

Tutkielmassa sovelletaan menetelmänä diskurssianalyysia, joka on menetelmänä löyhä ja sovellettavissa useilla eri tavoilla. Vuoden 2016 teoksessa *Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö* (2016) diskurssianalyysi on määritelty ”sellaiseksi kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä”.⁴⁹

Samassa teoksessa esitetäänkin, että diskurssianalyysia tulisi selvärajaisen tutkimusmenetelmän sijaan luonnehtia ”väljäksi teoreettiseksi viitekehyykseksi, joka sallii erilaisia tarkastelun painopisteitä ja menetelmällisiä sovelluksia”.⁵⁰ Diskurssianalyysi siis sallii monenlaiset sovellukset: olennaista on oletus kielen sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta, rinnakkaisten merkityssystemien olemassaolosta, merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta, toimijoiden kiinnittymisestä merkityssystemeihin ja kielenkäytön seurauksia tuottavasta luonteesta.⁵¹

Tutkielmassa hyödynnetäänkin diskurssianalyysia nimenomaan laclaulaisen populismiteorian näkökulmasta: tutkielmassa oletetaan, että kielellään tutkimuksen kohteina olevat populistit pyrkivät rakentamaan todellisuutta ja pelaavat rinnakkaisilla merkityssystemeillä. Merkityssysteminä toimivat tyhjä ja kelluvat merkitsijät, jotka esiteltiin alaluvussa 3.2.1. Merkitsijöitä määrittelemällä ja hyödyntämällä populistit muodostavat yhtäläisyysketjun, joka luo ja ylläpitää heidän liikkeensä voimaa antamalla kannattajille identifioitumisen kohteen.

Tarkempana menetelmänä käytetään sovellettua versiota Sara Waltonin ja Bronwyn Boonin luomasta Ernesto Laclau ja Chantal Mouffin diskurssiteoriaan perustuvasta diskurssianalyysistä. Heidän menetelmässään on kuusi vaihetta:

1. Datan kerääminen
2. Tapahtumien pääpiirteiden kokoaminen
3. Antagonististen diskurssien tunnistaminen
4. Keskinäisten diskurssien rakenteen analysoiminen
5. Subjektivisuuden tutkiminen
6. Hegemonisuuden muodostumisprosessin tutkiminen

⁴⁹ Jokinen, Juhila ja Suoninen 2016, 17

⁵⁰ Emt., 25

⁵¹ Emt., 25-26

Käytännössä Waltonin ja Broonwyn menetelmässä kerätään data, selvitetään sen konteksti, tunnistetaan diskurssin kamppailevat puolet (esimerkiksi populistit ja ”eliitti”), pyritään tunnistamaan merkittävimmät tyhjät ja kelluvat merkitsijät, millaiset subjektiiviset positiot ja merkitykset niille annetaan, ja miten diskurssissa lopulta päästään antamaan merkitys merkitsevimmille tyhjille ja kelloville merkitsijöille, eli saavutetaan hegemonia.⁵²

Tutkielmaa varten menetelmästä sovelletaan populismin tutkimukseen ja Laclauin teoriaan soveltuvaa versiota, jonka vaiheet voidaan eritellä seuraavasti:

1. Datan kerääminen

Analyysin datana toimivat kaksi puhetta, jotka esiteltiin luvussa 4. Puheet on litteroitu analyysin helpottamiseksi.

2. Tapahtumien pääpiirteiden kokoaminen

Analysoitavan datan kontekstin ja taustan ymmärtäminen on diskurssia analysoitaessa tärkeää. Tapahtumien pääpiirteiden kokoaminen mahdollistaa kokonaisvaltaisen ymmärryksen sekä luo pohjan diskurssiartikulaatioiden ymmärtämiseksi.⁵³ Tutkielman luvut 2 ja 4 esittelevät puheiden historiallisen taustan sekä kontekstin, jossa puheet pidetään.

3. Antagonististen diskurssien tunnistaminen

Mitkä toimijat diskurssissa asetetaan vastakkain? Kenen kanssa populistit luo vastakkainasettelun?

4. Keskinäisten merkitsijöiden analysoiminen

Millaisia tyhjiä merkitsijöitä Dragnea ja Orbán käyttävät kannattajiensa mobilisoimiseksi, ja millaisen merkityksen niille he antavat?

5. Analyysin kohteiden vertailu toisiinsa ja aiempaan teoriaan

Miten populistien käyttämät merkitsijät ja niille annetut merkitykset eroavat? Noudattavatko ne aiemmin esiteltyjä vasemmisto- ja oikeistopopulismin eroja?

Käytännössä analyysin ensimmäisessä vaiheessa käydään manuaalisesti aineistona toimivat puheet läpi, ja pyritään tunnistamaan termit, joiden ympärille Dragnea ja Orbán rakentavat puheensa. Seuraavassa luvussa merkitsijät on eritelty omiin alalukuihinsa ”negatiivisten” ja ”positiivisten”

⁵² Walton ja Boon 2014, 360-366

⁵³ Walton ja Boon 2014, 361

merkitsijöiden perusteella: ensiksi analysoidaan niitä merkitsijöitä, jotka populistit esittävät vastustajinaan tai muuten negatiivisina, seuraavaksi positiivisena esitettävät merkitsijät.

Laclau'n teoriaan pohjautuvassa menetelmässä on myös heikkoutensa: analyysi on pakko rajata tiettyjen termien ympärille, jolloin erinäisiä merkitsijöitä, termejä ja vivahteita jää väkisin myös analyysin ulkopuolelle erityisesti kandidaatintutkielman pituisessa tekstissä. Seuraavissa luvuissa on pyritty poimimaan tutkielman sallitun pituuden rajoissa kaikki tärkeimmät ja hedelmällisimmät merkitsijät, jotta analyysi on myös tarpeeksi monipuolista. Valitun menetelmän vahvuus löytyykin termeille annettujen merkityksien erojen havaitsemisesta, mikä on tutkielman kannalta kaikista tärkeintä.

6. ANALYYSI

6.1. Antagonistiset diskurssit

Dragnean 35-minuuttinen puhe rakentuu yhden viholliskuvan ympärille – niin kutsutun ”rinnakkaisvaltion”⁵⁴, jonka Dragnea väittää todellisuudessa hallitsevan yhteiskuntaa. Dragnealle viholliset eivät vaikuta löytyvän Romanian rajojen ulkopuolelta tai ylikansallisista toimijoista, vaan valtion sisältä, sitä hänen mukaansa hallitsevasta eliitistä. Vastakkainasettelua luodaan siis lähinnä tämän väitetyn eliitin kanssa.

Orbánin puhe on sävyllään ja vastakkainasettelultaan enemmän nativistinen. Hyvänä esitetään Unkarin kansallisvaltio ja sen kansa, viholliset löytyvät eritoten sen rajojen ulkopuolelta: Orbánille vihollisia ovat esimerkiksi Euroopan Unioni, multimiljonääri George Soros ja maahanmuuttajat. Yhtä selkeää vastustajaa Orbánin puheesta ei löydy, vaan niitä on useita, ja ne linkittyvät toisiinsa.

6.2. Negatiiviset merkitsijät

6.2.1. Dragnea – rinnakkaisvaltio, Securitate ja stalinistit

Rinnakkaisvaltio

Liviu Dragnean puhetta ja luomaa narratiivia läpäisee sekä kannattelee yksi termi – rinnakkaisvaltio. Dragnea määrittelee rinnakkaisvaltion seuraavasti:

”Se on juuri sitä, mitä nimensä kertoo sen olevan: systeemi, joka käyttää valtiomme instituutioita epälegitiimillä tavalla, demokratian ja kansan tahdon ulkopuolella,

⁵⁴ Rom. *statul paralel*, eng. *parallel state*. Suomeksi kirjoittajan oma.

äänestyspaikoilla ilmaistun tahdon ja lain ulkopuolella, perustuslain ulkopuolella ja nyt enemmän kuin koskaan, meistä joka ikisen oikeuksien ja vapauksien ulkopuolella!”⁵⁵

Rinnakkaisvaltio on siis kuviteltu systeemi, joka hyödyntää epälegitiimillä tavalla yhteiskunnan instituutioita omaa etuaan tavoitellessaan. Dragnean mukaan rinnakkaisvaltio läpäisee yhteiskunnan yläluokan kaikki tasot: hänen mukaansa siihen kuuluvat muun muassa tuomarit, syyttäjät, Romanian korruptionvastainen elin DNA⁵⁶, journalistit, oppositiopoliitikot ja monet tavan kansalaisetkin.

Dragnean silmissä rinnakkaisvaltio pyörittää yhteiskuntaa ”näkyttömissä” – muun muassa salaisten journalistien, tuomareiden ja syyttäjien avulla. Nämä toimijat ylläpitävät rinnakkaisvaltion voimaa:

”Naamioituneet journalistit ovat vielä täällä. Näet, luet ja kuulet heitä päivittäin, kun he valehtelevat sanomalehdissään ja TV-asetillaan, jotka eivät pysty verottajalle todistamaan, miten niitä rahoitetaan. Naamioituneet tuomarit ovat vielä täällä. Et näe heitä, mutta toivon vahvasti, ette koskaan joudu heitä tuntemaan.”⁵⁷

Rinnakkaisvaltio merkitsee siis Dragnealle koko yhteiskuntaa kontrolloivaa mätää systeemiä, jonka toiminta selittää monia Romanian valtion ongelmia korruption ja oikeusjärjestelmän saralla. Samantyyllisen rinnakkaisvaltiotermin nojalla muun muassa Turkin hallitsija Recep Tayyip Erdoğan on oikeuttanut virkamiesten ja oikeuslaitoksen työntekijöiden irtisanomisia.⁵⁸ Lisäksi rinnakkaisvaltio kuluttaa Dragnean mukaan kansalaisten verorahoja yltiöperäiseen tyyliin:

” [...] rinnakkaisvaltio elää tyylillä, sen kulutus on valtavaa. Me kaikki olemme ruokkineet ja edelleen ruokimme tätä jättimäistä koneistoa [...] Me kaikki olemme maksaneet ja edelleen maksamme satoja miljoonia euroja sieppauksista, salakuunteluista ja tarkkailusta.”⁵⁹

Rinnakkaisvaltio-viholliskuva muistuttaakin yleisesti populismiin liitettyä taloudellisen eliitin kritisointia, kun Dragnea liittää siihen verovarojen tuhlauksen ja leveästi elämisen.

⁵⁵ Partidul Social Democrat 2018. Eng. ”It’s exactly what the name says it is: A system that uses our state’s institutions in an illegitimate way, outside of and parallel with democracy, with the will of the people, parallel with the vote expressed at polls, with the law, parallel with the Constitution and, more than ever, parallel with the rights and liberties of each and every one of us!”. Lainauksessa päädytty käyttämään parallel-sanan suomennoksena sanaa ”ulkopuolella”, sillä se kuvaa alkuperäistä merkitystä paremmin kuin suomen sana ”rinnakkain”, joka olisi sanan suora käännös.

⁵⁶ Rom. *Direcția Națională Anticorupție*

⁵⁷ Partidul Social Democrat 2018. Eng. ”The undercover journalists are still here. You see them, read them and hear them every day, lying in their newspapers and on their TV stations, which can’t prove how they are financed to any tax inspector. The undercover magistrates are still here. You don’t see them, but I strongly hope that you never get to know them.”

⁵⁸ Lowen 2014

⁵⁹ Partidul Social Democrat 2018. Eng. “[...] the parallel state is living in style, its spending is huge. We have all fed and are still feeding this gigantic machinery through which destinies are shattered and consciences are defeated. We have all paid and are still paying hundreds of millions of euros on interceptions, wiretapping and monitoring.”

Rinnakkaisvaltio-merkitsijää voidaan ajatella Laclau'n teorian mukaisesti tyhjänä merkitsijänä, jossa tiivistyvät Dragnean poliittisen viestin ydinkohdat: rinnakkaisvaltio on sana, johon vaatimukset demokratiasta, taloudellisesta tasa-arvosta ja korruption kitkemisestä kulminoituvat. Sinänsä termin todenmukaisuus ei ole relevanttia – riittää, että Dragnea tarjoaa jotain, johon kannattajat voivat kanavoida vihansa. Jälkeenpäin katsottuna rinnakkaisvaltioväite ei sinänsä kestä kriittistä tarkastelua, koska puheen aikaan vuonna 2018 PSD itse toteutti monia toimia, joista Dragnea rinnakkaisvaltiota syyttää.

Toisaalta rinnakkaisvaltio-termi voi olla juuri romanialaisessa kontekstissa toimiva tapa hyökätä poliittisia vihollisia vastaan. Romaniassa luottamus poliitikkoja ja ylipäätään poliittista järjestelmää kohtaan on hyvin matala, mikä näkyy esimerkiksi vaalien matalissa äänestysprosentteissa – vuoden 2016 parlamenttivaaleissa äänestysprosentti oli noin 38, joulukuussa 2020 vain 32.⁶⁰ Romanianlaisten huonoa luottamusta poliitikkoihin ja vähäistä kiinnostusta politiikkaan on selitetty muun muassa maan politiikan konfliktisuudella, kansalaisten matalalla koulutustasolla ja median tavalla raportoida politiikan tapahtumista negatiivisesti.⁶¹

Konfliktisuutta ja matalaa luottamusta hyödyntäen Dragnean on mahdollista luoda yhteiskunnan tilanteelle salaliittoa muistuttava selitys, rinnakkaisvaltio. Dragnean onkin pakko nimenomaan *luoda* ajatus rinnakkaisvaltiosta, näkymättömissä olevasta sabotoijasta, sillä puolue on itse pääministeriasemassa keskellä kriisiä ja useiden syytösten kohteena. Poliitiikan konfliktisuuteen pettyneelle kansalaiselle ajatus politiikkaa korruptoituneesta rinnakkaisvaltiosta voi toimia jopa loogiselta kuulostavana selityksenä.

Securitate

Dragnea ammentaa rinnakkaisvaltioväitteeseensä historiallista voimaa kutsumalla sitä sanalla Securitate, joka viittaa kommunisminaikaiseen salaiseen poliisiin. Romanian kommunistinen puolue hyödynsi Securitatea tehokkaana sorto- ja tarkkailumenetelmänä vuosikymmenten ajan. Securitate seurasi, salakuunteli ja kohteli ihmisiä väkivalloin. Sen tavoitteisiin kuuluivat esimerkiksi ”imperialistien vakoilutoiminnan paljastaminen” ja ”regiimin sisäisen vastarinnan etsiminen ja tuhoaminen”. Securitaten toiminta nojasi vahvasti yksittäisiin ihmisiin, jotka toimivat tiedonantajina ja salaisen poliisin apulaisina.⁶²

⁶⁰ International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2021

⁶¹ Botan, Corbu ja Sandu 2016

⁶² Deletant 2018, 89-97

On siis helppo nähdä, että Securitaten voima retorisena sanavalintana on historiallisuudessaan poikkeuksellisen vahva – jokainen romanialainen tietänee sanan merkityksen ja sen historiallisen taustan. Dragnea yhdistää sanan aiemmin käyttämäänsä rinnakkaisvaltio-merkitsijään seuraavasti:

”Se on sääliittävä veljeskunta, vaarallinen salainen yhteistyö, sopimus, joka tavoittelee demokratian kaatamista. Tämä on rinnakkaisvaltion kuva. Voimme kutsua sitä näkymättömäksi valtioksi, voimme kutsua sitä maanalaiseksi valtioksi. Tai voimme kutsua sitä yksinkertaisesti Securitateksi.”⁶³

Securitate-merkitsijää Dragnea havainnollistaa käytännön esimerkein, jotka herättävät kaikuja ”vanhan Securitaten” toiminnasta. Hän väittää rinnakkaisvaltion, ”uuden Securitaten”, seuraavan, sieppaavan, salakuuntelevan, valvovan, nauhoittavan ja tarkkailevan kansalaisia. Jopa kuusi miljoonaa romanialaista, hieman alle kolmasosa valtion kansalaisista, on Dragnean mukaan joutunut näiden toimien kohteeksi. Romanian yhteiskunta on tätä myötä Dragnean silmissä ”huonommassa tilassa, kuin vanhan Securitaten aikaan”⁶⁴.

Securitate-termin hyödyntämisen voidaan ajatella olevan helpommin perusteltavissa kuin rinnakkaisvaltion. Rinnakkaisvaltioon verrattuna termiin liittyy historiallinen taakka, ja entisten securitatelaisten nykyasemaa perataan edelleen romanialaisessa mediassa. Esimerkiksi Balkan Insight -lehti on raportoinut Romanian turvallisuuspalveluiden, Securitaten nykyisten jälkeläisten, korruptiosta ja ylimitoitetuista budjeteista. Vallankumouksen jälkeen entiset securitatelaiset todella ottivat haltuun uusia puolueita ja lahjoivat poliitikkoja, mukaan lukien PSD:ssä. Vuoden 1989 vallankumoukseen liittyikin salaliittoteorioita ja spekulatiota, jotka elävät edelleen.⁶⁵

Securitaten perintö siis näkyy nykyajan politiikassakin - Dragnea kuitenkin muuntelee totuutta omien tavoitteidensa saavuttamiseksi esittäessään PSD:n olevan korruption ja Securitaten yläpuolella, vaikka tosiasiallisesti korruptio koskettaa PSD:tä merkittävästi. Epävarmuus ja erilaiset tulkinnat vallankumouksesta yhdessä todellisen korruption ja Securitaten perinnön kanssa muodostavat pohjan, jonka päälle Dragnean on kuitenkin mahdollista historiaan nojautuen rakentaa epämääräisiä ja tulkinnanvaraisia viholliskuvia.

⁶³ Partidul Social Democrat 2018. Eng. “It’s a pitiful brotherhood, a dangerous collusion, a contract which aims to take out democracy. This is the portrait of the parallel state. We can call it the invisible state, we can call it the subterranean state. Or we can simply call it: the Securitate.”

⁶⁴ Partidul Social Democrat 2018. Eng. ”This disease which brought our society in a worse state than during the time of the Old Securitate!”.

⁶⁵ Hockenos 2021

Stalinistit

Securitate ei ole ainoa historiaan pohjautuva merkitsijä, jota Dragnea hyödyntää: hän vahvistaa argumenttiensa historiallista voimaa kutsumalla rinnakkaisvaltiota ja Securitatea myös stalinisteiksi, joskin sanavalinta ei esiinny Securitate-sanana volyyymillä. Erityisesti 1950-luku oli romanialaisessa kommunismissa vahvaa stalinismin ja stalinisaation aikaa, kuten monissa muissa Itä-Euroopan satelliittivaltioissa. Aikakaudella muun muassa ajettiin alas kansalaisyhteiskunta, vapaa tiede ja viljelysmaan yksityisomistus.⁶⁶

Securitatea kuvaillessaan Dragnea pitää pienen tauon, jossa toteaa romaniaksi sanat *stalinisti securiști*, suomeksi käännettynä ”stalinistiset securitate-laiset”. Toteamus saa suuret aplodit yleisöltä. Tätä kohtaa videosta ei ole käännetty englanniksi. Myöhemmin puheessaan hän kutsuu myös syyttäjiä stalinistisiksi.

Stalinisti-merkitsijän käyttö tuntuu puheessa olevan Securitate-merkitsijän ”kaikukammio”, joka vahvistaa Dragnean viestiä rinnakkaisvaltion yhteydestä 1900-luvun totalitarismiin. Tärkeintä ei vaikuta olevan viestin totuudenmukaisuus, vaan viestin vahvistaminen moninaisten, toisiinsa linkittyvien merkitsijöiden avulla, joilla on myös historiallista pohjaa.

Kilpailevien poliitikkojen nimet

Populistipoliitikoille on tyypillistä hyödyntää poliittisten vihollisten nimiä merkitsijöinä.⁶⁷ Dragnealle Securitate-sanana käyttö on jo tätä, mutta hän nimeää myös useita romanialaisia poliitikkoja kilpailevista puolueista. Osansa saavat maan oikeistoliberaali presidentti Klaus Iohannis, joka on useasti kritisoinut PSD:tä,⁶⁸ PSD:n vahvimman kilpailijan, oikeistolaisen PNL-puolueen puheenjohtaja Ludovic Orban, sekä Romanian aiempi presidentti, Traian Băsescu. Dragnean mukaan hallitsevat poliitikot tekevät yhteistyötä ja hyödyntävät rinnakkaisvaltiota omien tavoitteidensa saavuttamiseksi.

”Ei kadehdita Klaus Iohannisia. [...] Kun hän sanoo rinnakkaisvaltion olevan huono vitsi, uskotteko häneltä puuttuvan huumorintaju vai vaihtoehdot? Ei kadehdita Ludovic Orbania. [...] Ei kadehdita heitä ja monia muita, jotka luulevat antikorrupatio-sanaa toistamalla pääsevänsä pakoon. Mutta he eivät pakene vankeutta. He käyttävät rinnakkaisvaltiota, nauttivat sen suomasta voimasta, mutta he ovat, toisaalta, myös rinnakkaisvaltion työkaluja.”⁶⁹

⁶⁶ Tismaneanu 2003, 107-110

⁶⁷ Herkman 2017, 473

⁶⁸ Stroe 2020

⁶⁹ Partidul Social Democrat 2018. Eng. ”Let’s not envy Klaus Iohannis. [...] When he says that the parallel state is a bad joke do you think he’s lacking humor or choice in the matter? Let’s not envy Ludovic Orban [...] Let’s not envy them and many others who think that by repeating the word “anticorruption” they will manage to escape. But they don’t escape

Merkittävimmät poliittiset kilpailijat – presidentit, toisen suurpuolueen puheenjohtaja – esitetään sekä rinnakkaisvaltion hyödyntäjinä, että sen työkaluina, uhreina. Poliittisia vihollisia nimeämällä Dragnea antaa abstraktin rinnakkaisvaltion ja Securitaten käsitteille edelleen konkretiaa: ne saavat kasvot. Jos 1980-luvulla oli mahdollista kohdistaa tyytymättömyys ja pelko Ceaușescuun, nykypäivänä ne voi Dragnean mukaan kohdistaa Klaus Iohannisiin tai Ludovic Orbaniin.

Myös kilpailijoidensa nimiä luetellessa Dragnea hyödyntää historiaa ja pohjaa väitteensä osittain tosielämän tapahtumiin. Maan entistä presidenttiä ja ministeriä Traian Băsescua syytettiin keväällä 2018, juuri ennen Dragnean puhetta, vuosikymmenten takaisesta yhteistyöstä Ceaușescun-aikaisen Securitaten kanssa.⁷⁰ Myöhemmin vuonna 2019 Băsescu todettiin syylliseksi.⁷¹ Dragnea käyttääkin tilannetta hyvin vahvasti hyödykseen, väittäen nimenomaan Băsescun jopa synnyttäneen koko rinnakkaisvaltion.⁷²

Băsescuun ja Securitateen liittyvistä esimerkeistä on huomattavissa, että Dragnea yhdistelee totuutta, epämääräisyyttä ja salaliittoteorioita viholliskuvia rakentaessaan. On huomattava, että Romanian poliittisessa järjestelmässä presidentti käyttää esimerkiksi Suomeen verrattuna merkittävää poliittista valtaa, mikä tekee presidenttiä vastaan hyökkäämisestä poliitikoille mielekäästä. Dragnea liittääkin sinänsä todellisiin asioihin vaikeasti todistettavissa olevia väitteitä yhdistääkseen ne omaan rinnakkaisvaltio-teoriaansa. Tätä kautta Dragnea pystyy rakentamaan useasta merkitsijästä rakentuvan moninaisen negatiivisten merkitsijöiden ketjun, joka pohjaa erityisen vahvasti Romanian historiaan ja politiikan todellisiin ongelmiin, kuten korruptioon. Kuitenkin Dragnean korruptiosyytöksistä jää luonnollisesti pois PSD.

6.2.2. Orbán – Bryssel, sosialistit, maahanmuuttajat ja Soros

Bryssel ja Euroopan unioni

Merkittävin Viktor Orbánin käyttämistä negatiivisista merkitsijöistä on sana Bryssel, jolla hän viittaa Euroopan unioniin ja sen politiikkaan. Orbánin silmissä EU uhkaa Unkarin itsemääräämisoikeutta ja arvoja, muistuttaen imperiumia, joka mielivaltaisesti määräälee jäsenvaltioitaan:

”Me [Visegrad-maat] olemme valtioita, jotka haluavat vapaiden eurooppalaisten maiden liittouman, emme Brysselin imperiumia. Me olemme valtioita, jotka eivät halua muuttua maahanmuuttajayhteiskunniksi ja sekoittuneiksi kansoiksi, vaan haluavat

captivity. They use the parallel state, they enjoy the power it gives to them, but they are, in turn, the instrument of the parallel state.”

⁷⁰ Hockenos 2021

⁷¹ Barberá 2019, Radio Europa Liberă 2019

⁷² ”Three and a half years have passed since the Basescu regime, the one that gave to birth to this system [...]” Partidul Social Democrat 2018.

pysyä sellaisina kuin jo olemme. Haluamme pysyä ylpeinä eurooppalaisina valtioina, joiden juuret ovat kristillisessä kulttuurissa.”⁷³

EU siis esitetään toimijana, joka ajaa valtioidensa suvereniteetin yli ”maahanmuuttajayhteiskuntia” ja kansojen sekoittamista. Kansainvälistä yhteistyötä sinänsä Orbán ei pidä huonona asiana, mutta unionin valta ja tavoitteet ovat hänen silmissään viallisia, ja niitä pitäisi muokata perustavanlaatuisesti. Hän korostaakin EU:n asemesta kansainvälistä yhteistyötä muiden Keski- ja Itä-Euroopan kansallisvaltioiden kanssa, mutta nimenomaan nationalistisessa viitekehysessä.

Sinänsä Orbánin argumentaatio EU:ta vastaan ja sen hyödyntäminen merkitsijänä on hyvin tyypillistä 2010-luvun eurooppalaista laitaioikeistolaista populismia. Kuten alaluvussa 3.3. esiteltiin, esimerkiksi englantilainen Nigel Farage on rakentanut UKIP-puolueen menestystä nimenomaan EU-eliitin ja ”tavan kansalaisten” vastakkainasettelulle.⁷⁴

Onkin esitetty, että EU:sta hyötyvänä maana Unkarin tai Orbánin tavoite ei ole lakkauttaa unionia, vaan ennemminkin korvata EU:n päättäjät ideologisesti Fidesziä lähempänä olevilla poliitikoilla.⁷⁵ Ongelma ei sinänsä siis ole kansainvälinen yhteistyö, vaan EU:n tapa toteuttaa sitä. Tämä korostuu myös puheessa, kun Orbán pitää ovet avoinna yhteistyölle samanmielisten maiden, erityisesti Visegrad-alueen, kanssa.

Omassa puheessaan Dragnea ei nostanut Euroopan unionia esille negatiivisessa merkityksessä, vaan negatiiviset merkitsijät löytyivät Romanian sisäisestä poliittisesta järjestelmästä. Negatiivinen suhtautuminen unioniin vaikuttaa olevan kyseisessä aineistossa selkeästi Orbánia Dragneasta erottava tekijä – on kuitenkin huomioitava, että toisissa konteksteissa PSD on myös ollut EU-kriittinen.⁷⁶

Maahanmuuttajat

Kuten edellisessä lainauksessa nousi esille, Orbán näkee maahanmuuttajat uhkana tai ongelmana Unkarille, käyttäen sanaa olennaisena merkitsijänä. Maahanmuuttaja-sana saa hyvin negatiivisen merkityksen – Orbán toteaa esimerkiksi, ettei ”meidän maissamme yksikään maahanmuuttaja ei astu jalallakaan Euroopan maaperälle”⁷⁷.

⁷³ About Hungary 2019. Eng. ”We are the countries which want an alliance of European nations, not a Brussels empire. We are countries who do not want to transform ourselves into immigrant societies and mixed peoples, but who want to remain who we already are. We want to remain proud European nations rooted in Christian culture.”

⁷⁴ Moffitt 2020, 36-40

⁷⁵ Gábor, Bíró-Nagy ja Sebök 2018, 37

⁷⁶ Gurzu 2019

⁷⁷ About Hungary 2019. Eng. ”In our countries not a single migrant will set foot in Europe’s territory.”

Orbán ilmaisee selkeästi tarkoittavansa maahanmuuttaja-sanalla muualta kuin Euroopasta tulevia ihmisiä. Korostuneen maahanmuuttovastainen ilmaisu pohjautuneen vuoden 2015 pakolaiskriisin kokemuksiin, jossa Orbánin johtama Unkari sai näkyvyyttä pystyttämällä aidan rajalleen pakolaisten pysäyttämiseksi. Pakolaiskriisin jälkeen onkin kirjoitettu, että Fideszin nationalistinen retoriikka on saanut entistä enemmän rasistisia ja islamofobisia elementtejä.⁷⁸

Euroopan ulkopuolelta tulevien maahanmuuttajien ja pakolaisten demonisointi noudattaa alaluvussa 3.3. esiteltyjä oikeistopopulismien piirteitä. Orbánin puheessa nativistisuus on selkeästi läsnä oleva elementti, ja negatiivisille merkitsijöille annetuissa merkityksissä etnisyyden nousee suureen rooliin. Tämä on merkittävä ero Dragnean puheeseen, jossa maahanmuuttajia ei mainita ollenkaan, eikä etnisyyden saa muutenkaan suurta merkitystä.

Vihollisten nimet –Soros, Timmermans, Macron

Vihollisten nimien käyttäminen merkitsijöinä on myös Orbánin hyödyntämä strategia – puheessa mainitaan nimeltä juutalaismiljardööri George Soros, Euroopan komission puheenjohtaja Frans Timmermans sekä Ranskan Eurooppa-myönteinen presidentti Emmanuel Macron. Vihollisten nimet esitetään toisiinsa linkittyvinä, samaan salaliittoon kuuluvina Unkarin vastustajina – esimerkiksi Macronia Orbán kutsuu ”vastustajiemme johtajaksi”. Timmermansia puolestaan Orbán väittää ”Sorosin edustajaksi”. Erilaisista yhteiskunnallisista taustoista ja asemista tulevat henkilöt ovat Orbánille samaan juoneen kuuluvia vallankäyttäjiä, joiden tavoitteena on uhata Unkarin suvereniteettia.

Kuten mainituista esimerkeistä nousee ilmi, Orbánin merkittävin vihollinen on George Soros. Orbánin vaalikampanjat ovat usein rakentuneet Sorosin vastustamisen ympärille, jonka agenda Orbánin silmissä on rakentaa Unkarista jo aiemminkin esitettyä maahanmuuttajayhteiskuntaa. On esitetty, että Orbán ja Fidesz syyttävät nimenomaan George Sorosia käytännössä kaikesta, mikä heidän mielestään Unkarin yhteiskunnassa on vialla. Fideszin poliitikot väittävät Sorosin tekevän yhteistyötä niin Euroopan unionin kuin muidenkin kansainvälisten järjestöjen kanssa, Unkarin kristillistä perinnettä vastaan. Vaikka Fideszin politiikka ei ole perustunut vahvasti antisemitismiin, juutalaisen Sorosin vastaisuudessa on nähtävissä elementtejä perinteisestä äärioikeistolaisesta antisemitismistä.⁷⁹

⁷⁸ Kalmar 2020

⁷⁹ Kalmar 2020, 188-194

6.3. Positiiviset merkitsijät

6.3.1. Dragnea – kansa ja PSD

Kansa

Liviu Dragnea ei sinänsä toista sanaa ”kansa” usein, mutta dikotomia rinnakkaisvaltion ja kansalaisten välillä on läsnä koko puheen ajan. Siinä missä rinnakkaisvaltion toimijat nähdään demokratiaa, kansalaisyhteiskuntaa ja oikeuslaitosta purkavana ja korruptoivana voimana, kansalaiset esitetään lakien ja demokratian puolustajina:

”Meitä on täällä tänään paljon. Enemmän, kuin meille nauraneet odottivat. Enemmän, kuin meitä loukanneet odottivat. Rinnakkaisvaltion tulee tietää, että meitä on paljon. Meitä on niin paljon. Me olemme se, mitä demokratiaksi kutsutaan. Me olemme kansan tahto, laeissa ja perustuslaissa kirjattu sekä vaalittu.”⁸⁰

Edellisessä lainauksessa Dragnea esittää luvussa 3 esiteltyä populismin teoriaa tarkasti noudattavan esimerkin: hän jopa käyttää termiä ”kansan tahto”, eli *volonté générale*, joka yleisesti sisällytetään populismin piirteisiin politiikan tutkimuksessa.

Dragnea luo puheessaan selvät viholliskuvat, joiden vastavoimaksi asettuvat tavan kansalaiset ja PSD. Rinnakkaisvaltio tuhlaa, ja tavan kansalaiset joutuvat maksamaan verot. Rinnakkaisvaltio uhkaa kansalaisten perusoikeuksia, joten niitä täytyy puolustaa. Yhteiskunnallinen tilanne esittäytyykin Dragnean puheessa peremmiltään kamppailuna, jossa kansan täytyy nousta taisteluun korruptoitunutta eliittiä vastaan, nousten lopulta voitokkaaksi:

”Tämä on avoin taistelu! Me taistelemme oikeuden ja demokratian puolesta, he taistelevat virkojen ja selviytymisen puolesta! Me taistelemme ihmisoikeuksien ja vapauksien puolesta, he taistelevat piilottaakseen ilkityönsä ja väärinkäytöksensä!”⁸¹

Kansa-merkitsijään kuuluvat siis kaikki rinnakkaisvaltion uhrit, sorretut tavan ihmiset. Dragnea ei puheessaan käytä sanoja ”Romania” tai ”romanialainen” lähes ollenkaan, eikä vetoa muutenkaan etnisyyteen tai luo vastakkainasettelua muiden valtioiden, kansojen tai vähemmistöjen kanssa. Ainoastaan puheen päättävät virkkeet vetoavat jossain määrin kansallistunteeseen ja uskuntoon, kun Dragnea puhuu Romanian heräämisestä, Jumalasta ja voitosta. Tämän perusteella Dragnean tapa

⁸⁰ Partidul Social Democrat 2018. Eng. ” There are a lot of us here, today. More than were expected by those who rushed to laugh at us. More than were expected by those who insulted us. What the parallel state needs to know and never forget is that we are many. We are so many. We are what is called democracy. We are the will of the people expressed and enshrined by the law, and by the Constitution.”

⁸¹ Partidul Social Democrat 2018. Eng. “It’s an open fight! We are fighting for justice and democracy, they are fighting for offices and survival! We are fighting for human rights and liberties, they are fighting to hide their misdeeds and abuses!”

esittää kansa noudattaa suhteellisen tarkasti alaluvussa 3.3. esitettyä kansalaisnationalismin määritelmää.

PSD

Toinen rinnakkaisvaltion vastainen toimija, jota Dragnea käyttää tyhjänä merkitsijänä, on luonnollisesti PSD-puolue. PSD:n vallassaolokausi esitetään menestyksenä, vaikka massaprotestit olivat sävyttäneet sen pääministeriyttä. PSD:n kausi on Dragnean mukaan mennyt niin hyvin, että ”jopa entisten securitatelaisten palkat ovat nousseet”. Myös talouskasvu ja romanialaisten kohonnut palkkataso esitetään puheessa PSD:n ansioiksi. Toisaalta Dragnea vetoaa myös kansainvälisten järjestöjen luomaan legitimitettiin, sillä hän väittää kansainvälisten instituutioiden ja Euroopan unionin tunnustavan Romanian saavutukset talouden saralla.

Koska PSD:n talousansiot tuovat Dragnean visiossa heille ääniä, rinnakkaisvaltio ei voi hänen mukaansa sietää demokratiaa ja vaaleja – Dragnea väittääkin PSD:n talousansioista puhuessaan demokratian olevan rinnakkaisvaltiolle ”helvetti maan päällä”⁸².

PSD esitetään siis demokratiasta hyötyvänä, hyvänä toimijana, jonka menestystä rinnakkaisvaltion edustajat eivät voi sietää, sillä se vie heiltä vallan. PSD:n kannattajalle tämä merkitsee talouskasvun, demokratian ja muiden hyvien ansioiden puolella olemista korruptoitunutta rinnakkaisvaltiota vastaan.

”Sinä” merkitsijänä

Viimeinen Dragnean käyttämistä merkitsijöistä on retorisesti hienovarainen tapa määritellä sana ”sinä”. Dragnea esittää jokaisen puheen kuuntelijan osana kamppailua rinnakkaisvaltiota ja mahdollisena sen uhrina:

”On yhtä mahdollista, että SINÄ olet yksi kuudesta miljoonasta romanialaisesta, joiden oikeudet ja vapaudet on viety viimeisten vuosien aikana [...] Sinun ei tarvitse olla syyllinen tullaksesi valvotuksi! Sinun ei tarvitse olla epäilty tai syyllinen tullaksesi seuratuksi ja siepatuksi! Millään näistä ei ole väliä! Tärkeintä on, että rinnakkaisvaltion täytyy tietää mitä puhut, ajattelet, tunnet, haluat! [...] Älä kuvittele, ettei sinulla ole väliä! Jokaisella on väliä.”⁸³

⁸²Tämä kohta puheesta on jätetty tekstittämättä. Rom. “Democratia, pentru ei, este iadul pe pământ.” Partidul Social Democrat 2018.

⁸³ Partidul Social Democrat 2018. Eng. “It’s as probable that YOU were between six million Romanians who had their rights and liberties trampled in the last couple of years! [...] It [sic] doesn’t even matter if you are guilty or not! You don’t have to be guilty to be monitored! You don’t have to be a suspect or culprit to be followed and intercepted! None of these matter! The important thing is that the Parallel State must know what you talk, what you think, what you feel, what you want! [...] Don’t make illusions that you don’t matter! Every person matters. No one is outside the radar of the Parallel State. We are all targets or we could become targets at one point!”

Sinä-sanaa käyttämällä Dragnea tuo kamppailun rinnakkaisvaltiota vastaan yksilötasolle pelkän kansa-merkitsijän sijaan – kansa käy kamppailua rinnakkaisvaltiota vastaan, ja jokainen kuuntelija on yhtä tärkeä osa kansaa. Jokainen voi tulla rinnakkaisvaltion uhriksi, kuten vanhan Securitaten aikaan kuka tahansa saattoi tulla Securitaten seuraamaksi. Retorisena keinona sinä-sanana käyttö merkitsijänä onkin ovela keino tuoda uhka lähemmäs kannattajia, jolloin kuuntelijan on helpompi yhtyä Dragnean sanomaan ja ottaa rinnakkaisvaltion uhka vakavasti.

6.3.2. Orbán – Unkari, kristillisuus ja Fidesz

Unkari ja unkarilaiset

Myös Orbán painottaa puheessaan kansan merkitystä, mutta nimenomaan kansallisvaltion ja kansalaisuuden kautta, joita Dragnea ei samalla tavalla korosta. ”Unkari” on puheen useimmin toistuva sana, ja sitä myötä sen tärkein merkitsijä.

Unkarin kansa esitetään puheessa perinteikkäänä, kunniallisena ja arvokkaana, jonka puolestaan sosialistit, Euroopan unioni, George Soros ja muut pahat toimijat uhkaavat turmella. Unkarin suvereneetti on Orbánille kaikki kaikessa, sen turvaaminen ensisijaista. Kansallisvaltio on perusyksikkö, jonka kohtalosta kukaan muu kuin unkarilaiset itse ei saa päättää:

”Olemme EU:n jäsenvaltio, ja tulemme pysymään sellaisena. Emme halua taistella monikulttuurisiksi alueiksi itsensä muuttaneiden valtioiden kanssa; kyse on kuitenkin heidän kotimaistaan ja elämistään. Mutta tämä on meidän isänmaamme, meidän kotimaamme, meidän elämämme. Kukaan muu kuin Unkarin kansa ei tule siitä päättämään. Ei kukaan, koskaan.”⁸⁴

Orbánin puheessa kansalle annettu merkitys on nativistinen, mutta ei etnisesti täysin eksklusiivinen – hän nostaa puheessaan esille myös Unkarin romaniväestön olojen parantamisen merkityksen. Muiden kansallisvaltioiden kansalaiset, erityisesti muualta kuin Euroopasta tulevat, rajataan kuitenkin täysin Unkarin päätöksenteon ja unkarilaisuuden ulkopuolelle. Tätä myötä myös Orbánin kansalle antama käsitys noudattaa Moffittin tekemää vasemmisto- ja oikeistopopulismien eroa tarkasti, ja on selkeästi erilainen Dragnean vastaavaan.

⁸⁴ About Hungary 2019. Eng. ”We are Member States of the EU, and we will remain so. We do not want to fight with the countries which have turned their own homelands into multicultural territories; after all, those are their homelands and their lives. But here this is our motherland, our homeland, our lives. No one other than the Hungarian people may decide about it. No one, ever.”

Kristillinen demokratia

Orbánin yhteiskuntakäsitys perustuu ”kristilliselle demokratialle”, jonka hän asettaa vastakkain liberaalin yhteiskuntajärjestyksen kanssa, jota hänen mukaansa EU, sosialistit ja muut Unkarin vastustajat ajavat. Orbán itse kuvailee kristillisen demokratian piirteitä seuraavasti:

”[...] patriottoja maailmankansalaisten sijaan; isänmaanrakkautta kansainvälisyyden sijaan; avioliitto ja perhe samaa sukupuolta olevien suhteiden sijaan; lastemme suojelu vapaan huume politiikan sijaan; unkarilaisia lapsia maahanmuuttajien sijaan; kristillinen kulttuuri monikulttuurisen sekaannuksen sijaan; järjestys ja turvallisuus väkivallan ja terrorismin sijaan; [...]”⁸⁵

Kristillinen demokratia istuu Orbánin puheen kansalliskonservatiiviseen eetokseen, ja hän hyödyntää sitä politiikkansa oikeutukseen. Kristillinen demokratia tarkoittaa hänelle stabiiliutta, perinteiden arvostamista ja yhteiskunnallista järjestystä, vastapainona sosialistien luomalle kaaokselle sekä EU:n aiheuttamalle perinteisten tapojen purkamiselle, jota edellisessä alaluvussa 6.2.2. kuvattiin.

Orbánin tavoite muotoilla demokratiaa unkarilaiseen ja kristilliseen kulttuuriin istuvaksi ei ole poikkeuksellinen. Demokratiamalleja on useita: erilaisilla nimityksillä ja sovelluksilla on usein pyritty oikeuttamaan esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan huonoa tilaa tai parlamentarismien heikkoutta.⁸⁶ Kristillisen demokratian termi voidaan ymmärtää Orbánin yrityksenä oikeuttaa Unkarin autoritaarisuutta tai heikkoa kansalaisyhteiskuntaa perinteisten arvojen ja uskonnon nojalla. Toisaalta Orbánin tapa esittää demokratia kristillisyyden kautta muistuttaa hänen tapansa suhtautua EU:hun: demokratia ja EU vaativat uudelleenmäärittelyä ja Orbánin omaan agendaan sopivia muutoksia, mutta eivät ainakaan nimellisesti täyttä alasajoa.

Fidesz

Luonnollisesti myös Orbán painottaa puolueensa saavutuksia ja sen merkitystä Unkarille. Ensinnäkin Fidesz esitetään nuorten piirissä suosittuna ja elinvoimaisena puolueena, jolla on hyvä tulevaisuus. Fidesz on reilu yhteisö, jossa ei kilpailla vallasta tai asemista, vaan tehdään ahkerasti töitä Unkarin puolesta. Orbán painottaakin Fideszin olevan nimenomaan kansan puolue, joka edustaa sen tahtoa.

Toisaalta Orbán haluaa Dragnean tavoin painottaa Fideszin ansioita Unkarin nykytilan saavuttamisessa. Fideszin roolia sosialistien ja neuvostovallan kaatamisessa painotetaan. Lisäksi

⁸⁵ About Hungary 2019. Eng. ”[...] patriots instead of citizens of the world; love of country instead of internationalism; marriage and family instead of popularising same-sex relationships; protecting our children instead of drug liberalisation; Hungarian children instead of immigrants; Christian culture instead of a multicultural confusion; order and security instead of violence and terrorism [...]”

⁸⁶ Miklóssy ja Nikula 2018, 25

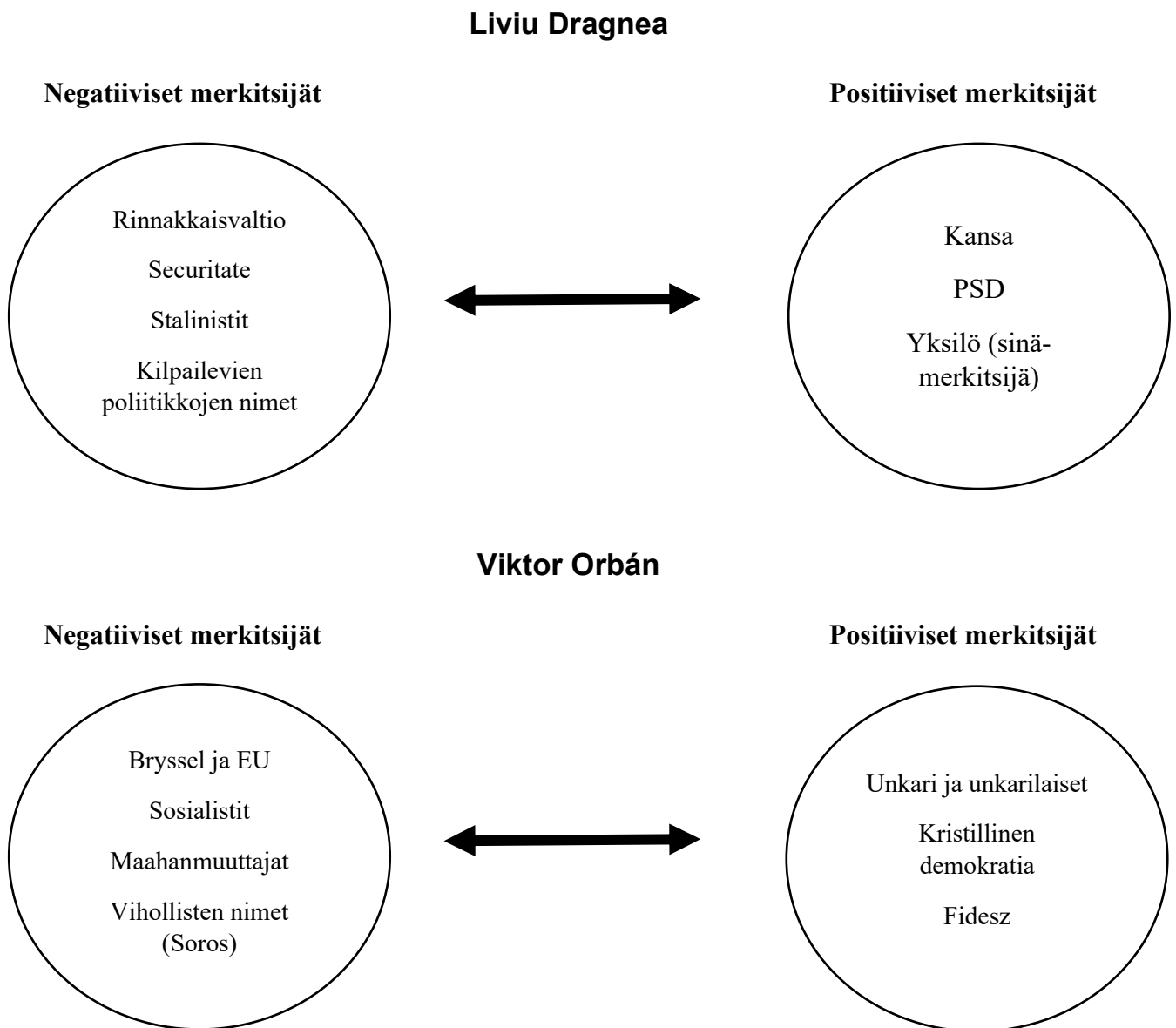
Fidesz on Orbánin retoriikassa myös suoranaisen uuden yhteiskuntajärjestyksen, edellä esitellyn kristillisen demokratian, luoja.

Myös taloudelliset ansiot korostuvat: Orbán luettelee tarkasti, kuinka monta sairaalaa, leikkaussalia ja ambulanssiasemaa Fidesz on rakennuttanut. Myös median, pankkisektorin ja energiantuotannon saattaminen unkarilaiseen omistukseen lasketaan Fideszin taloudellisiin ansioihin. Tulevaisuudessa Orbán jopa lupaa Fideszin kokonaan eliminoivan köyhyyden Unkarista. Fideszille luodaan siis Unkarin puolesta taistelevan, taloudellista epätasa-arvoa vähentävän ja yhteisöllisen puolueen imagoa, johon kannattajien lienee helppo tuntea kuuluvansa.

Niin Orbánilla kuin Dragneallakin puolueiden ansioita kuvaillessa korostuu pyrkimys taloudellisen epätasa-arvon vähentämiseen, kuten Moffittin teoriassa lueteltiin. Orbánilla taloudellisen epätasa-arvon vähentämistä sävyttää selkeästi hyvinvointichauvinismi erityisesti maahanmuuttajien ja pakolaisten suhteen, mikä luo eroa Dragneaan.

6.4. Analyysin yhteenveto

Analyysin tulokset voidaan tiivistää seuraavaan kuvioon, josta tulevat ilmi puheiden antagoniset diskurssit eli vastakkainasettelut, keskeiset merkitsijät ja niiden muodostamat yhtäläisyysketjut:

Kuvio 2: Tiivistys puheiden negatiivisista ja positiivisista merkitsijöistä sekä vastakkainasetteluista

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Analyysin perusteella on huomattavissa, että niin Liviu Dragnean kuin Viktor Orbáninkin tapa käyttää merkitsijöitä on populismille tyypillistä: molemmat korostavat kansan vastakkainasettelua väitetyin eliitin kanssa, esiintyen samalla itse kansan tahdon edustajina. Molemmat hyödyntävät samanlaisia, populismille tavallisia merkitsijöitä puheissaan. Erityisesti merkitsijöinä korostuvat kansa, puolueen nimi, sosialistiseen menneisyyteen liittyvät merkitsijät ja vihollisten nimet, kuten rinnakkaisvaltio ja Bryssel.

Kuitenkin samantyylisten merkitsijöiden määrittelyssä ja merkityksissä on eroja. Dragnea tarjoaa kannattajilleen mahdollisuuden identifioitua rinnakkaisvaltiota, Securitatea ja kilpailevia poliitikkoja vastaan PSD:n ja kansan puolelle, osallistumaan koko yhteiskunnan laajuiseen korruptionvastaiseen kamppailuun. Yhteiskuntaa uhkaavat toimijat tulevat siis maan sisältä, kuten vasemmistopopulismissa usein esitetään. Myös taloudellinen puoli korostuu, kun Dragnea kritisoi rinnakkaisvaltion ylikulutusta – toisaalta tähän ylikulutukseen Dragnea ei liitä uusliberalismia, kuten vasemmistopopulismissa usein tehdään. Populismille tyypillinen ja tärkeä merkitsijä, kansa, puolestaan on Dragnealle nimenomaan rinnakkaisvaltion uhreista muodostuva ihmisryhmä, jonka ensisijaisessa intressissä on maan korruptoituneen eliitin voittaminen.

Orbán puolestaan väittää yhteiskunnallisen tilanteen olevan taistelu Unkarin suvereniteetin ja perinteiden puolesta EU:ta, maahanmuuttajia ja Sorosia vastaan, jossa Fideszin kannattajien tulee olla mukana. Orbánin kuvaama kamppailu on kiinteästi sidoksissa konservatiivisiin arvoihin ja Unkarin kansallisvaltion. Orbánille kansa on nimenomaan unkarilainen, jota uhkaavat voimat valtion rajojen ulkopuolelta.

On siis huomattavissa, että puheiden tärkeimpien merkitsijöiden määrittely noudattaa suhteellisen tarkasti Benjamin Moffittin tekemää erottelua vasemmisto- ja oikeistopopulismien eroista: vasemmistopopulistit korostavat useimmiten kansalaisnationalismia, oikeistopopulistit taas nativismia. Myös Moffittin esittelemää oikeistopopulistien hyvinvointichauvinismia on havaittavissa Orbánin puheessa, erityisesti tämän suhteessa maahanmuuttajiin. Dragnealta hyvinvointichauvinismin elementti puuttuu kokonaan, vaikka hän korostaakin myös taloudellisen epätasa-arvon vähentämistä.

Lisäksi Moffittin teoriassa esitelty vasemmisto- ja oikeistopopulistien historiakäsityksen ero on huomattavissa puheissa käytetyistä merkitsijöistä. Dragnean puheessa yhteiskunnallinen kamppailu on nimenomaan teleologinen, käynnissä oleva taistelu, joka lopulta päättyy kansan voittoon rinnakkaisvaltiosta. Toki myös Orbán korostaa yhteiskunnallista kamppailua, mutta nimenomaan konservatiivisen linssin läpi: Unkaria ja sen perinteisiä arvoja täytyy *puolustaa* niin EU:lta,

maahanmuuttajilta kuin George Sorosiltakin. Näin ollen Dragnean historiakäsitys voidaan nähdä eteenpäin kulkevana, Orbánin ennemminkin taaksepäin.

Molempien poliitikkojen retoriikka on siis selkeän populistista, vaikka kumpikin heistä edustaa jo vakiintunutta puoluetta, eikä perinteistä populistista protestiliikettä, jotka usein syntyvät vakiintuneen puoluejärjestelmän ulkopuolella. Vaikuttaakin siltä, että Dragnean rinnakkaisvaltio ja Orbánin hyökkäys EU:ta, maahanmuuttajia ja Sorosia vastaan ovat yrityksiä ikään kuin ”luoda” eliitti, jota vastaan rakentaa retoriikkaansa – ilman näitä viholliskuvia heidän populismiltaan loppuisivat perustelut, koska he itse ovat kovin merkittäviä vallankäyttäjiä.

Laclauin teoriaan nojaten voidaan myös huomata käytettyjen merkitsijöiden tietty häilyvyys – esimerkiksi rinnakkaisvaltio on Dragnealle sinänsä laaja termi, johon voidaan yhdistää erinäisiä nimiä ja tekijöitä ilman sen tarkempia perusteluita. Tärkeintä kummallekaan poliitikolle ei ole perustella kantaansa rationaalisesti tai tuoda kannattajiensa tietoon tarkkaa listaa politiikkatoimista – tärkeintä on luoda ehkä tarkoituksellakin suhteellisen epämääräisiä merkitsijöitä, joita vastaan identifioitua tai joiden puolelle asettua. Tämä tietysti asettuu hyvin tutkielman teoreettiseen viitekehykseen, jossa korostettiin merkitsijöiden epämääräisyyttä ja niiden voimaa tyytymättömyyden kanavoijina.

Dragnean ja Orbánin käyttämien merkitsijöiden suurin yhteinen tekijä on vahva historiallisten traumojen ja uhkakuvien hyödyntäminen, joka perustuu maiden sosialistiseen menneisyyteen: Dragnea muistuttaa Securitate-kokemuksista, Orbán sosialisteista ja neuvostovallasta. Ostalgia, sosialismin ajan muistaminen positiivisessa valossa, on tunnustettu ilmiö Itä-Euroopassa: nykyajan korostunut taloudellinen epätasa-arvo ja sosiaaliset ongelmat ovat lisänneet ihmisten kaipuutta sosialismin vuosiin.⁸⁷ Jos positiivinen muisto sosialismin ajasta on näin vahvasti läsnä alueen ihmisten muistissa, myös negatiiviset kokemukset lienevät edelleen vahva muistijälki. Toisin sanottuna, negatiiviset muistot ovat poliitikkojen tehokkaasti hyödynnettävissä viholliskuvia ja merkityksiä rakennettaessa.

Vaikka kyseisessä aineistossa oli havaittavissa vasemmistopopulismin teorian kanssa yhteneviä piirteitä, ja PSD:n ohjelma on useissa politiikkatoimissaan sosiaalidemokraattinen, on se myös toisissa konteksteissa korostanut kansallisvaltion merkitystä. Puoluetta onkin joskus luonnehdittu Romanian kommunistisen puolueen nationalistis-stalinistisen menneisyyteen pohjautuen kansallismieliseksi ja länsikriittiseksi, mikä muistuttaa luonnehdintoja Fideszistä.⁸⁸ On siis huomattava tutkielman aineiston rajoitteet – vaikka tässä kontekstissa Dragnean puhe vaikuttaa

⁸⁷ Järvinen ja Lindstedt 2011, 13

⁸⁸ Miklóssy ja Nikula 2018, 57

vasemmistopopulismille suhteellisen tyypilliseltä, on puolueen koko linjan ja retoriikan havainnoiminen kandidaatintutkielman pituusrajoitteiden puitteissa yhden puheen perusteella haastavaa.

PSD:tä lieneekin mahdollista pitää vasemmistolaisena puolueena, jossa on muun muassa historiallisista syistä ajoittain havaittavissa oikeistopopulisteja muistuttavia nationalistis-autoritaarisia piirteitä. On huomattava, että vasta vuonna 2019 perustettu äärioikeistolainen ja vahvan nationalistinen AUR-puolue on noussut lyhyessä ajassa Romanian kolmanneksi suurimmaksi puolueeksi.⁸⁹ PSD ei siis selkeästi ole ainakaan tarpeeksi nationalistinen syödäkseen kaikkea ilmatilaa nationalistipuolueilta.

PSD:n historiallisen, ideologisen ja maantieteellisen taustan puolesta jatkotutkimus sen suhteesta kansallisvaltion ja nationalismiin olisi hedelmällistä, mutta tutkimuksen toteuttaminen vaatisi todennäköisesti vahvaa romanian kielen taitoa. Esimerkiksi PSD:tä analysoivassa pro gradu -tutkielmassa voitaisiin hyödyntää laajempaa ja monipuolisempaa aineistoa, joka edesauttaisi hienovaraisempaa analyysiä puolueen linjoista.

Analyysin perusteella on myös ajateltavissa, että vasemmisto-oikeisto-jakolinja on vähintäänkin vajavainen Itä-Euroopan puolueita analysoidessa. Jos puolueet vasemmalta ja oikealta toteuttavat samanlaisia oikeusvaltiota vahingoittavia toimia tai korostavat sosialistisen menneisyyden traumoja, olisiko niitä parempi myös analysoida menetelmällä, joka korostaa puolueiden yhtäläisyyksiä niiden erojen sijaan? Esimerkiksi viime vuosina suosioon noussut GAL-TAN-akseli tai vasemmisto-oikeisto-jaon asemesta esimerkiksi autoritäärisyyden diskursseihin nojaava analyysi voisivat olla toimivia työkaluja Itä-Euroopan puolueita tutkiessa.

⁸⁹ Fodor 2021

LÄHDELUETTELO

PRIMÄÄRIAINESTO

About Hungary. 2019. "Prime Minister Viktor Orbán's speech at the 28th congress of Fidesz – Hungarian Civic Union". <http://abouthungary.hu/speeches-and-remarks/prime-minister-viktor-orbans-speech-at-the-28th-congress-of-fidesz-hungarian-civic-union/>.

Partidul Social Democrat. 2018. *Liviu Dragnea's speech at the PSD party rally in Bucharest (English subtitles) - 09.06.2018*. YouTube-video, julkaistu 20.6.2018. Haettu osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?v=B8pxKCMnqO4>.

MONOGRAFIA

Deletant, Dennis. 2018. *Romania under Communism: Paradox and Degeneration*. London: Routledge.

Herkman, Juha. 2019. *Populism in aika*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen. 2016. *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.

Järvinen, Jouni ja Jouko Lindstedt. 2011. *Itä-Eurooppa matkalla länteen*. Helsinki: Gaudeamus.

Laclau, Ernesto. 2007. *On Populist Reason*. Lontoo: Verso.

Miklóssy, Katalin ja Jouko Nikula. 2018. *Demokratian karikot. Itäinen Eurooppa suuntaa etsimässä*. Helsinki: Gaudeamus.

Moffitt, Benjamin. 2016. *The Global Rise of Populism : Performance, Political Style, and Representation*. Stanford: Stanford University Press.

Moffitt, Benjamin. 2020. *Populism*. Cambridge: Polity Press.

Tismaneanu, Vladimir. 2003. *Stalinism for All Seasons: A Political History of Romanian Communism*. Berkeley: University of California Press.

ARTIKKELIT

Botan, Madalina, Nicoleta Corbu ja Dani Sandu. 2016. "The Complicated Relation between News Frames and Political Trust: A Case Study of Romania." *Stredoevropske Politicke Studie* 18 (2): 122-140. <https://doi.org/10.5817/CEPSR.2016.23.12>.

Hargitai, Tibor. 2020. "How Eurosceptic is Fidesz actually?". *Politics in Central Europe* 16, 1: 189-209, doi: <https://doi.org/10.2478/pce-2020-0009>

Herkman, Juha. 2017. "Articulations of Populism: The Nordic Case." *Cultural studies (London, England)* 31(4): 470–488. <https://doi.org/10.1080/09502386.2016.1232421>

Czyż, Anna ja Sebastian Kubas. 2019. "From a Liberal Opposition Party to a Right-Wing Party of Power. Three Decades of the Hungarian Fidesz (1988-2018)." *Annales Universitatis Mariae Curie-*

Skłodowska, *sectio M – Balcaniensis et Carpathiensis* 3:47–. <https://doi.org/10.17951/bc.2018.3.47-65>

Freedon, Michael. 2017. “After the Brexit referendum: revisiting populism as an ideology”. *Journal of Political Ideologies*, 22(1), 1–11. <https://doi.org/10.1080/13569317.2016.1260813>.

Kalmar, Ivan. 2020. “Islamophobia and Anti-Antisemitism: The Case of Hungary and the ‘Soros Plot.’” *Patterns of prejudice* 54(1-2): 182–198. <https://doi.org/10.1080/0031322X.2019.1705014>

Lupu, Horia-Alin. 2017. “The Social Democratic Party (PSD) in Romania Within the Framework of the Romanian and European Left. The PSD Manifesto for the 2016 Parliamentary Elections.”. *Online Journal Modelling the New Europe* (23) (09): 45-68. <https://doi.org/10.24193/OJMNE.2017.23.04>

MacMillan, Catherine. 2017. “Welcome to the Carnival? Podemos, Populism and Bakhtin’s Carnavalesque.” *Journal of contemporary European studies* 25, no. 2: 258–273. <https://doi.org/10.1080/14782804.2016.1269642>

Mudde, Cas. 2004. “The Populist Zeitgeist”. *Government and Opposition* (London), 39(4), 541–563. <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>

Stavrakakis, Yannis, and Giorgos Katsambekis. 2014. “Left-Wing Populism in the European Periphery: The Case of SYRIZA.” *Journal of political ideologies* 19, no. 2: 119–142. <https://doi.org/10.1080/13569317.2014.909266>.

Vainikkala, Erkki. 2020. ”Populismien väkevytyminen: Populistisesta Retoriikasta Ideologiseen Fantasiaan”. *Politiikka* 62 (2), 107–124. <https://doi.org/10.37452/politiikka.83402>

Walton, Sara ja Bronwyn Boon. “Engaging with a Laclau & Mouffe Informed Discourse Analysis: a Proposed Framework.” *Qualitative research in organizations and management* 9(4):351-370. <https://doi.org/10.1108/QROM-10-2012-1106>

ASIAKIRJAT

Euroopan komissio. 2020. ”Oikeusvaltiokertomus 2020 Luku: Oikeusvaltiotilanne Unkarissa.” SWD(2020) 316. Saatavilla <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0316&from=EN>.

INTERNET

BBC. 2018. “Romania protests: Thousands hold fresh rallies after clashes”. Luettu 3.11.2020. Saatavilla <https://www.bbc.com/news/world-europe-45156598>.

Barberá, Marcel Gascón. 2019. “Romanian Court Rules Basescu Was Securitate Informer”. *Balkan Insight*. Luettu 6.4.2021. Saatavilla <https://balkaninsight.com/2019/09/20/romanian-court-rules-basescu-was-securitate-informer/>.

Bíró-Nagy, András ja Tibor Kadlót, Sára Lafferton, Márton Lakner. 2016. “The state of social democratic parties in Central and Eastern Europe”. Esitetty konferenssissa A new path for the centre-left in Central and Eastern Europe?, Budapest, Unkari, 25.11.2016. Policy Solutions.

Saatavilla <https://euagenda.eu/publications/the-state-of-social-democratic-parties-in-central-and-eastern-europe>.

Fodor, Simona. "Survey: Nationalist party AUR on third place in Romanians' preferences in March". Romania Insider. Luettu 20.4.2021. Saatavilla <https://www.romania-insider.com/inscop-survey-voting-intention-march-apr-2021>.

Freedom House. 2020. "Freedom in the World 2020: A Leaderless Struggle for Democracy". Saatavilla <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2020/leaderless-struggle-democracy>.

Gurzu, Anca. "Romania's rulers take Euroskeptic turn". *Politico.com*. Luettu 7.4.2021. Saatavilla <https://www.politico.eu/article/romanas-rulers-take-euroskeptic-turn/>.

Győri, Gábor, András Bíró-Nagy ja Miklós Sebők. 2018. "Hungarian Politics in 2018". Friedrich--Ebert -Stiftung and Policy Solutions, available at: https://www.policysolutions.hu/userfiles/Hungarian_Politics_in_2018_web.pdf

Hockenos, Paul. 2021. Long Shadow: How Romania's Securitate Turned the Revolution into Riches. *Balkan Insight*. Luettu 4.4.2021. Saatavilla <https://balkaninsight.com/2021/02/03/long-shadow-how-romanas-securitate-turned-the-revolution-into-riches/>.

Inotai, Edit. 2020. "FIDESZ SUBMITS NEW LAWS TO SHORE UP POSITION BEFORE NEXT ELECTION". *Balkan Insight*. Luettu 5.4.2021. Saatavilla <https://balkaninsight.com/2020/11/11/fidesz-submits-new-laws-to-shore-up-position-before-next-election/>.

International Institute for Democracy and Electoral Assistance. 2021. "Country View Romania". Idea.int. Luettu 17.2.2021. Saatavilla <https://www.idea.int/data-tools/country-view/252/40>.

Kalevi Sorsa Säätiö. 2020. "Katalin Miklóssy: Romania tienristeyksessä." Luettu 13.12.2020. Saatavilla <https://sorsafoundation.fi/katalin-miklossy-romania-tienristeyksessa/>.

Lowen, Mark. 2014. "Turkey's Erdogan battles 'parallel state'". *BBC.com*. Luettu 28.11.2020. Saatavilla <https://www.bbc.com/news/world-europe-30492348>.

BBC. 2021. "Hungary: Viktor Orban's Fidesz to quit Europe's centre-right EPP". Luettu 5.4.2021. Saatavilla <https://www.bbc.com/news/world-europe-56250461>.

Radio Europa Liberă Româniă. 2019. "Traian Băsescu, declarat de instanță colaborator al Securității. Decizia nu este definitivă". Luettu 6.4.2021. Saatavilla <https://romania.europalibera.org/a/traian-basescu-colaborator-securitate-decizia-nu-este-definitiva/30175037.html>.

Roberts, Elizabeth ja Cosmin Stan. 2017. "Romania protests continue over plans to revive corruption bill". *BBC.com*. Luettu 3.11.2020. Saatavilla <https://edition.cnn.com/2017/02/06/europe/romania-protests-update/index.html>.

Stroe, Daniel. 2020. "Romania: Iohannis fires shots at PSD". *IBNA*. 22.10.2020. Luettu 28.11.2020. Saatavilla <https://balkaneu.com/romania-iohannis-fires-shots-at-psd/>.

Walker, Shaun. 2018. “Hungarian leader says Europe is now 'under invasion' by migrants”. *The Guardian*. Luettu 5.4.2021. Saatavilla <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/15/hungarian-leader-says-europe-is-now-under-invasion-by-migrants>.